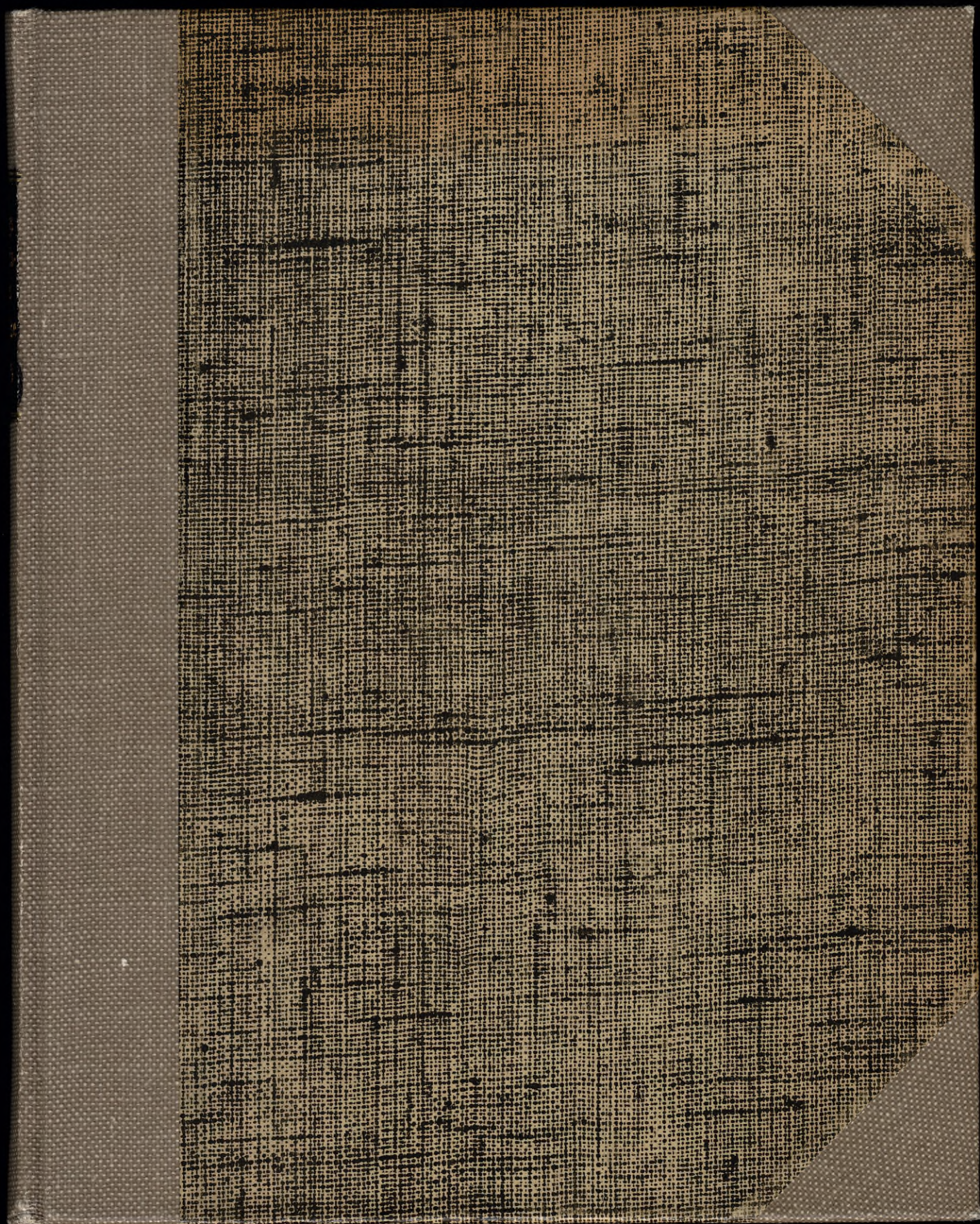

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

MEDICINSKA
HÖGSKOLANS BIBLIOTEK
GÖTEBORG

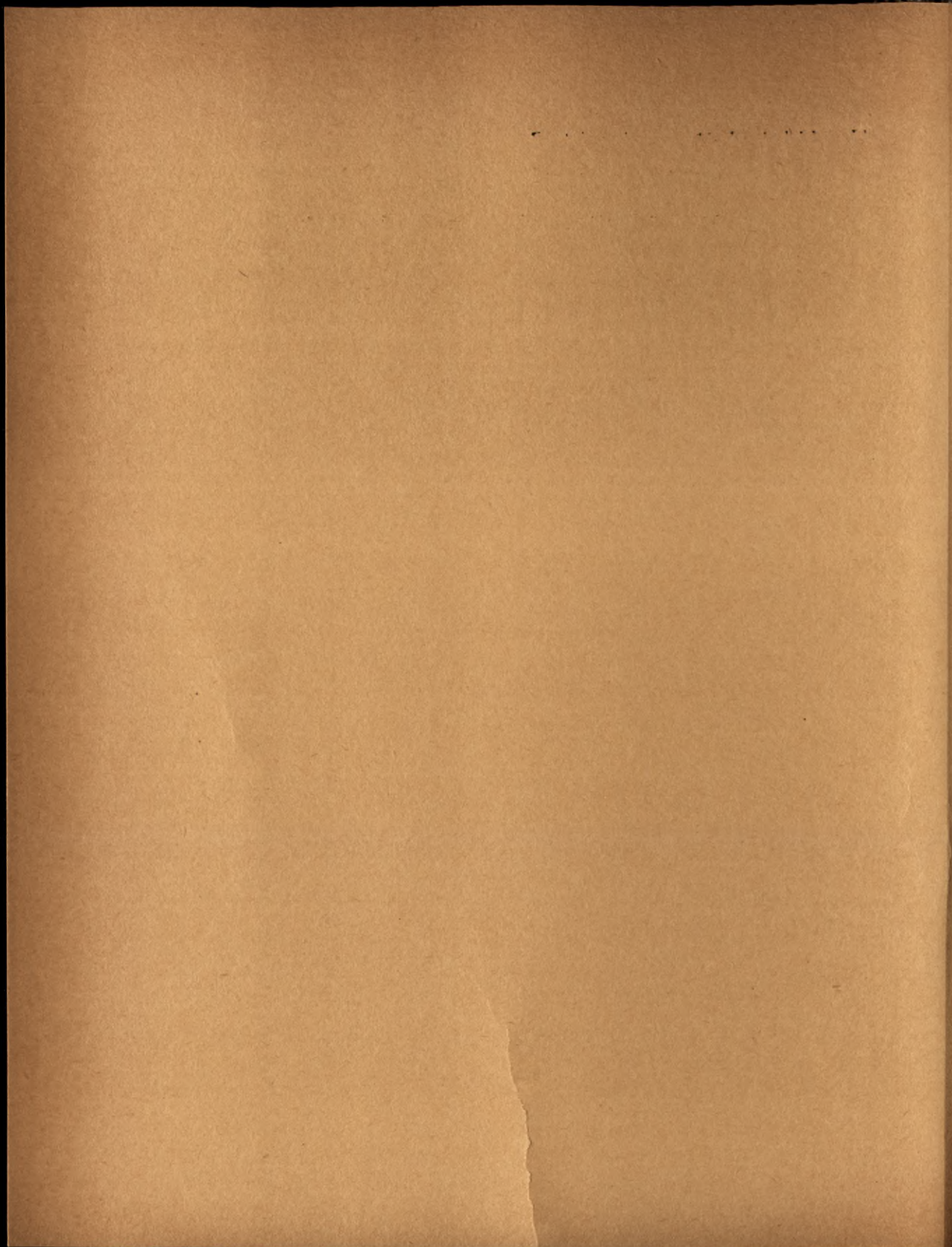
Acta

< Göteborg :
Hälsövaräld-
nämnden >

GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMND
ÅRSBERÄTTELSE

UTARBETAD AV GÖSTA GÖTHLIN
FÖRSTE STADSLÄKARE

1938

GÖTEBORGS
HÄLSOVÅRDSNÄMND
ÅRSBERÄTTELSE

FÖR ÅR
1938

UTARBETAD AV
GÖSTA GÖTHLIN
FÖRSTE STADSLÄKARE

GÖTEBORG
A. LINDGREN & SÖNERS BOKTRYCKERI
1939

INNEHÅLL.

I. Hälsovårdsnämnden och dess personal.	
1. Hälsovårdsnämnden	7
2. Hälsovårdsnämndens personal	7
II. Hälsovården.	
1. Allmän renhållning	9
2. Diverse lokaler, upplag och anordningar, där renhållningen m. m. övervakas	11
3. Begravningsplatser.....	13
4. Bostäder	13
5. Vatten	17
6. Näringsmedel. Kemiska kontrollanalyser	19
7. Fabriker och näringar	21
8. Anordningar till smittosamma och parasitära sjukdomars förebyggande.....	22
9. Barnavårdsverksamheten	28
III. Sjuklighet och sjukvård.	
1. Sjuklighet i staden	30
2. Den allmänna sjukvården i staden	31
3. Sjukhus och polikliniker	32
4. Barnaföderskors vård	32
5. Apoteken	33
6. Rättsmedicin m. m.	33
IV. Befolknings- och dödlighetsstatistik.	
1. Folkmängd, nativitet, mortalitet.....	37
2. Dödsorsakerna.....	38
Epidemisjukhuset.....	71
Dispensärcentralens sjukhus.....	76
Sommarsanatoriet å Sandarne	79
Barnsanatoriet Rävlanda	81
Utdrag ur hälsovårdsnämndens räkenskaper	85

Förteckning å tabeller.

- Tab. 1. Renhållningsanordningar o. d. i Göteborg pr 31 dec. 1938.
- » 2. Av matvarukontrollen anhållna och oskadliggjorda födoämnen under år 1938.
- » 3. Besiktningar av från utrikes ort införda köttvaror och djurfett under år 1938.
- » 4. Försäljnings-, tillverknings- och näringslokaler den 31 december 1938.
- » 5. Sammandrag av resultatn från under år 1938 utförda undersökningar av mjölk och grädde.
- » 6. Födelsor i Göteborg år 1938, med fördelning på månader.
- » 7. Födelsor i Göteborg år 1938, med fördelning på församlingar.
- » 8. Befolkningens rörlighet inom Göteborgs stads församlingar år 1938.
- » 9. Dödligheten i Göteborg år 1938 inom den mantalsskrivna befolkningen, uppdelad i församlingar.
- » 10. Dödsfall och dödstal i Göteborg månadsvis åren 1934—1938.
- » 11. Obligatoriskt anmälda smittosamma sjukdomar i Göteborg månadsvis år 1938.
- » 12. Vissa smittosamma sjukdomar i Göteborg åren 1929—1938.
- » 13. Antalet dödsfall i Göteborg åren 1929—1938 i smittosamma sjukdomar ävensom inom vissa viktigare sjukdomsgrupper.
- » 14. Uppgift från 12 distriktsläkare ang. av dem månadsvis iakttagna sjukdomsfall i Göteborg år 1938.
- » 15. Dödsfall i Göteborg år 1938 med fördelning efter dödsorsak, ålder och kön (samma omfattning som i tabell 10).
- » 16. Dödsfall i Göteborg år 1938 med fördelning efter sjukdomsgrupper, månader och kvartal (samma omfattning som i tabell 10).
- » 17. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1934—1938.
-

I. Hälsovårdsnämnden och dess personal.

1. Hälsovårdsnämnden.

Ledamöter:

Slakthusdirektören Henry Johansson, ordförande,
Förste stadsläkaren Gösta Göthlin, v. ordförande,
Professorn Sven Hultin, kassaförvaltare,
Medicine d:r:n Håkan Nordlund,
Expeditionsbiträdet Sven Fredriksson,
Polismästaren Ernst Fontell,
Ombudsmannen Artur Boman.

Suppleanter:

Handlanden Viktor Kjellgren,
Fru Inez Söderberg,
Förste hälsovårdstillsyningsmannen Gustaf Adolf Hellers,
Småskollärarinnan Karin Cardell,
Fru Caspara Strömberg.

Ombudsman och sekreterare:

Jur. kand. Hans Friis.

Hälsovårdsnämnden har under året hållit 23 sammanträden och dess arbete har protokollförts under 2.641 paragrafer.

2. Hälsovårdsnämndens personal.

Förste stadsläkare: Gösta Göthlin.
T. f. andre stadsläkare: Carl Fällström.
Sundhetsinspektör: Lennart Bladini.
Stadsveterinär: Gustaf Kolmodin.

Överläkare å Epidemisjukhuset:	Nils Faxén.
Underläkare å	„ Sven Hermansson (1/1—14/7),
„ „ „	„ Gert von Sydow (1/1—31/1),
„ „ „	„ Emil Svensson (1/2—30/9),
„ „ „	„ Ragnar Thalín (15/7—30/9),
„ „ „	„ Sten Eckerström (1/10—31/12),
„ „ „	„ James Schwieler (1/10—31/12).
Extra läkare „ „	„ Gunnar Fänge (14/11—3/12),
„ „ „ „	„ Nils Hollander (4/12—31/12).
Dispensärläkare:	Hjalmar Anderson.
Bitr. dispensärläkare:	Harald Belfrage,
„ „	„ Bertil Johanson (1/1—15/7), (16/8—31/12).
Könspoliklinikläkare:	Signe Norström-Lind,
„	„ Erik Kaiser,
„	„ Ragnar Edén,
„	„ Nils Bergqvist (1/1—30/9).
„	„ Anna Nordenskjöld (1/10—31/12).
Extra könspoliklinikläkare:	Jussi Hirvonen.
Bakteriolog (Sjukhusdir. stat):	Anders Wassén.
Distriktsläkare i 1:a distr.:	Albert Rubenson,
„ „ 2:a o. 3:e „	„ Claes Carlström,
„ „ 4:e „	„ Carl Axel Wällgren,
„ „ 5:e o. 6:e „	„ Axel Zachrisson,
„ „ 7:e „	„ John Arfwedson (1/1—30/5),
„ „ 7:e „	„ Sven Eldh (1/6—31/12),
„ „ 8:e „	„ Ture Årén,
„ „ 9:e „	„ Albin Landau,
„ „ 10:e „	„ Nicolai Johannsen,
„ „ 11:e „	„ Carl J. Hiort af Ornäs,
„ „ 12:e „	„ Ivar Lagerberg,
„ „ 13:e „	„ Bertil Johanson.
Extraläkare för distriktsvården:	Gunnar Norrby.
Läkare å barnsanator. Rävlanda:	Håkan Larsén (1/1—14/10),
„ „ „ „	„ Åke Häger (15/10—31/12).
Sundhetskommisarie:	Anders Nilsson.

Vid hälsovårdsnämndens *allmänna avdelning* ha under kommissarien tjänstgjort en förste hälsovårdstillsyningsman samt åtta ordinarie tillsyningsmän. Fyra av tillsyningsmännen ha varit distriktsföreståndare, en har haft att övervaka hotell, pensionat och natthärbärgen samt rakstugor och frisørsalonger, tre ha huvudsakligen sysslat med desinfektion.

Nämnden åvilande *kommunal yrkesinspektion* har utförts av två ordinarie tillsyningsmän.

Vid *matvarukontrollen* ha under stadsveterinären tjänstgjort en förste tillsyningsman, nio ordinarie tillsyningsmän samt en extra sådan. Av dessa ha fem förestått var sitt inspektionsdistrikt, tre ha tjänstgjort vid mjölkkontrollen och en har sysselsatts med växlande uppgifter.

Den *hamnhygieniska avdelningen*, som därjämte svarat för desinfektions- och avlusningsanstalterna samt djurkarantänen, har tillgodosetts med en förste tillsyningsman samt nödig extrapersonal.

Vid *bostadsinspektionen* ha under sundhetsinspektören arbetat tre ordinarie inspektriser jämte nödig extra personal.

Vid *dispensärcentralen* ha under dispensärläkaren tjänstgjort åtta tuberkulossystrar. En del arbetskraft har kunnat disponeras från dispensärcentralens observationssjukhus.

II. Hälsovården.

1. Allmän renhållning.

a) *Avträden, vattenklosetter, urinoirer.*

Under senaste femårsperiod ha pr 31/12 i staden befintliga avträden varit sålunda fördelade:

	1934	1935	1936	1937	1938
Torrklosetter, hämtade av renhållningsverket	13,106	12,527	12,116	11,124	10,331
därav våningskärl	857	792	737	679	636
,, gårdskärl	12,249	11,735	11,379	10,445	9,695
Hämtning av latrinkärl i medeltal pr kärl och år	37,3	37,3	37,1	37,3	37,1
Vattenklosetter	45,441	50,824	55,511	61,628	67,450
Fastigheter, inom vilka (delvis) funnits torrklosetter	4,731	4,750	4,507	4,497	4,682
Fastigheter, inom vilka (delvis) funnits vattenklosetter	5,338	5,797	6,361	7,062	7,647
Fastigheter, där renhållningsverket hämtat latrin	3,328	3,241	3,250	3,108	2,976

Latrinens omhändertagande framgår av nedanstående siffror:

	1934	1935	1936	1937	1938
Latrinmängd, s:a m ³	7,343	7,340	6,963	5,937	5,443
därav beredd torrpudrett	2,105	2,641	2,725	3,241	3,481
,, ,, kalkpudrett	574	538	645	491	412
,, såld som råvara	4,229	3,251	3,448	2,205	1,550
,, tömd i havet	465	910	145	—	—

Från hälsovårdsnämndens sida har anmärkning gjorts mot 678 avträden (uppsamlingskärl 40, urinavledningsbleck 253, cementplaner 27, renhållning 231, ventilation 26, andra brister 101).

Vidare har anmärkning måst framställas mot 359 urinoirer (cementplaner 13, invändig beklädnad 90, avlopp 20, renhållning 219, andra brister 17).

Å nämndens vägnar har sundhetsinspektören godkänt nyanläggningar av vattenklosetter samt sådana torrklosetter, som uppställts lägre än markens yta.

b) *Gatu- och gårdsrenhållning.*

Fastighetsägarna renhålla gator av sten och motsvarande material.

Renhållningsverket svarar i huvudsak för renhållningen av torg, öppna platser och allmänna områden, dock ej parker m. m., som renhållas genom stadsträdgårdsmästarens försorg. Gatu- och vägförvaltningen renhåller asfaltdränkta makadamgator, dock med undantag för gångbanor, där fastighetsägarna sopa och bortforsla snö.

I fråga om gårdsrenhållningen och sophämtningen under senaste femårsperioden kunna följande siffror lämnas:

	1934	1935	1936	1937	1938
Fastigheter m. kommunal hämtning (total eller partiell).....	8,276	8,530	9,016	9,587	10,167
Fastigheter m. enskild hämtning (total eller partiell)	2,149	2,522	2,333	2,335	2,377
Fastigheter m. kommunal sophämtning	7,597	7,880	8,435	8,926	9,572
Gårdsbrunnar, som rensats av renhållningsverket	14,137	14,512	15,073	15,559	16,023
Antal rensningar pr brunn o. år	8,3	6,6	6,3	5,7	5,7

De sopor, som renhållningsverket uppsamlat, ha oskadliggjorts på följande sätt (siffrorna ange %):

	1934	1935	1936	1937	1938
använts för utfyllnader	54	77	59	66	97
försålts obearbetade	12	10	8	5	0,4
förbränts	34	13	33	29	2,6
	100	100	100	100	100

Mot gårdar har anmärkning framställts i 1,028 fall (betongbeläggning 49, stensättning 46, planering 34, avlopp 483, renhållning 361, andra brister 55).

I fråga om sopkärnen och deras omgivning ha gjorts 376 anmärkningar (uppställningsplaner 174, kärl 79, lock 15, otillräckligt antal 46, renhållning 22, andra brister 40).

c) *Avledning av spillvatten. Mölndalsån.*

Huvuddelen av stadens planlagda område äger nöjaktigt kloaknät enligt det kombinerade systemet och det utvidgas givetvis i mån av växande bebyggelse i stadens ytterområden. Stadens diskontinuerliga tillväxt bereder emellertid stora svårigheter och det har av kostnadsskäl visat sig ogörligt att omedelbart ansluta samtliga nybyggen till stadens avlopps nät. Hälsovårdsnämnden har därför med byggnadsnämnden träffat den uppgörelsen, att samtliga godkända byggnadsritningar, som avse fastigheter, vilka ej genast kunna vinna anslutning till avloppsnätet, förses med en stämpel, som stadgar ovillkorlig skyldighet för byggherren att hos hälsovårdsnämnden söka tillstånd att anlägga provisorisk reningsbrunn. Till dylik brunn får givetvis ej anslutas vattenklosett. På så sätt har det varit möjligt att i rimlig grad nedbringa de eljest påtagliga olägenheterna av att spillvatten utsläppes i öppna diken, trots att dessa diken underkastas periodisk upprensning.

Under året ha 56 dylika enkla sedimenteringsbrunnar godkänts.

Inom enskilda fastigheter belägna spillvattensbrunnar av trä godtagas ej längre, varför utbyte sker mot brunnar av lämpligare material. Det har under året skett i 510 fall.

Genom skador å enskilda avloppsledningar ha sanitära olägenheter uppkommit i 49 fastigheter. Efter teknisk utredning av hälsovårdsnämnden ha bristerna kunnat avhjälpas.

De pumpanordningar, som sedan några år fungerat för att vända vattnets strömriktning i Fattighusån, ha medfört en mycket påtaglig och välbehörlig förbättring av vattnet i stadens kanaler (Vallgraven och Stora hamnkanalen).

Anmärkningarna mot Mölndalsåns starka förorening kvarstå alltjämt, även om förhållandena växla med nederbörd och vattenframsläppning. Stadens andel i denna förorening är numera tämligen ringa. Huvudmassan spillvatten tillföres Mölndalsån ovanför stadens gräns.

2. Diverse lokaler, upplag och anordningar, där renhållningen m. m. övervakas.

a) *Stall, ladugårdar, svinhus.*

Antal förefintliga lokaler:

	1931	1934	1935	1936	1937	1938
Stall	296	234	224	180	199	170
Ladugårdar	193	173	171	178	141	121
Svinhus	127	106	102	101	101	89

Mot stall, ladugårdar och svinhus har under året måst framställas anmärkning i 73 fall (golv 14, avlopp 7, gödsel förvaring 15, luftväxling 2, renhållning 26, andra brister 9).

b) *Hus och utrymmen för mindre djur.*

Mot dessa har framställts anmärkning i 40 fall (renhållning 24, andra brister 16).

c) *Avstjälpningsplatser.*

Inom staden finnas 7 allmänna avstjälpningsplatser för sopor och avfall. Stadens egen kompostering har fortgått enl. täckningssystemet (Bradford).

Mot privat kompostering i stadens utkanter har anmärkning måst framställas i 35 fall.

d) *Upplag av lump, hudar, ben.*

Inom staden finnas 22 sådana upplag. Anmärkning mot dem har framställts i 4 fall.

e) *Septic tanks för vattenklosetter.*

Den 31/12 voro 548 vattenklosetter anslutna till septic tanks, fördelade på 29 fastigheter eller anläggningar. Fem av dessa tillhöra staten eller kommunen och c:a 2/3 av de anslutna vattenklosettterna tillhöra några av stadens större och största fabriksanläggningar.

f) *Rakstugor, frisérsalonger.*

Staden hyser 214 rakstugor och 305 damfrisérsalonger mot resp. 207 och 300 året förut. Mot lokaler och skötsel har måst framställas anmärkning i 237 fall (lokaler 86, luftväxling och uppvärmning 8, renhållning 50, orena verktyg 54, andra brister 39).

g) *Hotell, pensionat och natthärbärgen.*

Under året ha 72 hotell, pensionat och natthärbärgen stått under regelbunden tillsyn. Mot lokaler och skötsel har anmärkning gjorts i 184 fall (lokaler 146, renhållning 3, överbefolkning 2, sängkläder 7, avträden 4, ohyra 8, andra brister 14).

Den uppgivna siffran å hotell, pensionat och natthärbärgen innefattar endast dem, som erhållit vederbörligt tillstånd att driva ifrågavarande rörelse. Rumsuthyrning, mer eller mindre yrkesmässig samt under längre eller kortare tid, förekommer i stor utsträckning, men gällande bestämmelser äro som regel otillräckliga för ett effektivt ingripande.

h) *Sopstörtningstrummor, inbyggda soprum, takpiskbalkonger.*

Samtliga anläggningar av sopstörtningstrummor och inbyggda soprum passera hälsovårdsnämnden för fastställelse.

Takpiskbalkonger anläggas numera ofta i större hyresfastigheter. De avse att befria gårdsplanen från besvärande matt- och möbelpiskning och synas motsvara ett legitimt behov.

3. Begravningsplatser.

Under året har hälsovårdsnämnden ej behandlat något kyrkogårdsärende.

4. Bostäder. (D:r L. Bladini.)

1) *Slutbesiktning av ny- och ombyggnader.*

Sundhetsinspektören har under året på vanligt sätt enligt uppdrag deltagit i byggnadsnämndens slutbesiktningar av nya och ändrade bostadshus. Sådana inspektioner ha under året verkställts till ett antal av 286 (1937: 360) beträffande nya hus och 187 (1937: 190) i fråga om ombyggnader.

Enligt uppgift från stadsarkitektkontoret ha under året tillkommit 4.494 nya lägenheter, varav flertalet eller 3.302 utgjorts av en- och tvårumslägenheter. I de nyuppförda fastigheterna ha anordnats 3.553 bad- eller duschrur.

På grund av mindervärdighet, gaturegleringar eller av andra orsaker ha under året avgått 568 lägenheter (1937: 588).

2) *Besiktning av och utredning angående anmälda eller av bostadsinspektionen anträffade osunda bostäder* (Se tab. 17.)

Under året behandlade lägenheter uppgingo till 3.208 (1937: 3.007). I 63 av fallen har klagomålet efter utredning befunnits helt eller skäligen obefogat. I 118 fall har muntlig eller skriftlig utredning begärts och råd lämnats utan att annat ingripande från bostadsinspektionens sida ifrågakommit. Med frånräknande av dessa grupper återstå 3.027 fall. Av dessa har anmälan i 87 fall (2,9 %) ingått från fastighetsägaren, i 633 fall (20,9 %) från hyresgästen, i 80 fall (2,6 %) från annan intressent. I 2.227 fall (73,6 %) har bostadsinspektionen själv tagit initiativ till åtgärd.

Lägges till de 3.027 fallen de från föregående år kvarstående 241 fallen, erhålles summan av de ärenden, som under 1938 givit anledning till ingripande från bostadsinspektionens sida, alltså 3.268 fall. I fråga om dessa har missförhållandet kunnat avhjälpas i 3.112 fall (95,2 %), endast delvis avhjälps i 3 fall (0,1 %). I 153 fall (4,7 %) ha tills vidare inga åtgärder kunnat genomföras. De utförda rättelserna ha i 2.991 fall åstadkommits genom husägarens och i 124 fall genom hyresgästens försorg.

Av alla under året behandlade ärenden, sammanlagt 3.449 st., ha 3.296 kunnat slutföras. I 68 fall har bristen måst registreras för framtida åtgärd. Till nästa år kvarstå 85 ärenden, som äro under arbete.

Under året ha utförts 16.848 inspektioner, därav 10.971 återbesök.

3) *Registrering av sanitärt undermåliga bostäder.*

Bostadsinspektionen ägnar sin största uppmärksamhet åt äldre fastigheter, enär bostadslägenheterna i dessa av naturliga skäl oftare äro behäftade med sanitära olägenheter än i de nyare husen. Ingripande sker

dels på grund av anmälan från allmänheten eller utomstående personer, dels på grund av iakttagelser, som bostadsinspektionen själv gör vid de s. k. fortlöpande besiktningarna (se punkt 4).

Orsak till ingripande utgör företrädesvis förekomsten av:

a) Dålig dager, fukt, kyla, bristande ventilationsmöjligheter samt buller och rökbesvär. Flertalet av de uppräknade bristerna återfinnes hos själva bostaden, en del brister härstamma från omgivningen. I regel kunna de alla avhjälpas utom i fråga om dålig dager.

b) Överbefolkning eller vanskötsel av bostaden, vilka ofta förekomma samtidigt. Sådan olägenhet kan träffa bostäder, som i och för sig äro tillfredsställande.

I de fall där åtgärd, medförande tillfredsställande effekt, ej omedelbart kan vidtagas, måste bostaden *registreras* i och för fortsatt kontroll. Detta sker i alla fall, där bostaden antingen utdömes eller visar sig behäftad med allvarlig brist av mera permanent karaktär men dock ej så svår, att lägenheten måste utdömas. Slutligen registreras de bostäder, där reglerad uthyrning måste ske för att undvika svårare överbefolkning.

Registrering verkställas sålunda av:

I. *Lägenheter, som jämlikt hälsovårdsstadgan måste utdömas, men där lägenhetsinnehavaren ej omedelbart kan avflytta.*

Jämlikt § 8 i hälsovårdsstadgan kan hälsovårdsnämnd, där särskilda omständigheter föreligga, tillåta att utdömd lägenhet användes såsom bostad, så länge den vid tillfället däri boende kvarbor. Såsom av nedanstående tabell framgår, voro vid årsskiftet 1938—1939 summa 98 sådana lägenheter registrerade.

Utdömbara lägenheter:

A.

		Arbetsdistrikt:			
		I	II	III	S:a
1935	Kvar vid årsskiftet 1934—35	112	46	52	210
	nyttillkomna	53	37	4	94
	utrymda	48	16	15	79
1936	Kvar vid årsskiftet 1935—36	117	67	41	225
	nyttillkomna	48	7	15	70
	utrymda	81	25	34	140
1937	Kvar vid årsskiftet 1936—37	84	49	22	155
	nyttillkomna	14	2	8	24
	utrymda	30	18	15	63
1938	Kvar vid årsskiftet 1937—38	68	33	15	116
	nyttillkomna				32
	utrymda				50
	Kvar vid årsskiftet 1938—39				98*)

*) Ny distriktsindelning utförd under året, varför siffrorna å distrikten ej införts.

B.

Vid årsskiftet 1937—38 kvarboende:

	Arbetsdistrikt:			
	I	II	III	S:a
a. 1—2 äldre personer	56	12	17	85
b. familjer med vuxna barn	5	—	2	7
c. familjer med barn under 15 år	3	3	—	6**)
				98

I fråga om alla utdömbara lägenheter sluter bostadsinspektionen skriftlig överenskommelse med respektive fastighetsägare, att ingen ny hyresgäst får inflytta. Hyresgästen erhåller samtidigt uppmaning att skaffa sig annan bättre bostad. Förfarandet har medfört, att de utdömbara lägenheterna, trots att en del nya alltid tillkomma varje år, hela tiden nedgått i antal och nu sjunkit under 100. Av de kvarvarande hyresgästerna äro en stor del mindre skötsamma eller asociala och kunna därför ej överflyttas t. ex. till ersättningsbostäderna. En annan stor grupp utgöres av äldre personer, som under många år bebott sin dåliga bostad. Denna utgör dock deras hem och det möter den allra största svårighet för att ej säga omöjlighet att förmå dem att flytta. För en mindre grupp av hyresgäster utgör den utdömbara bostaden en del av avlöningsförmånen i form av fri bostad (gårdskarlar, portvakter). Dessa bostäder äro dock de bästa bland de utdömbara men måste utdömas, vanligen emedan de äro helt eller delvis belägna i källaren. En liten grupp utgöres till sist av ensittare eller familjer, som bebo egna stugor av mer eller mindre bristfällig beskaffenhet i stadens utkanter.

Tvångsflyttning kan ej gärna ifrågakomma beträffande de ovan nämnda grupperna. Evakuering måste ske genom spontan flyttning (oftast efter övertalning) eller vid dödsfall. 50 stycken utdömbara lägenheter ha dock under året kunnat utrymmas, delvis genom överflyttning till ersättningsbostäderna eller andra staden tillhöriga fastigheter.

II. *Lägenheter, där någon sanitär brist beträffande själva bostaden eller överbefolkning av svårare art föreligger.*

Den sanitära bristen är då ej så svår, att orsak till utdömning kan anses föreligga. Vid årsskiftet 1937—1938 uppgingo dessa registrerade lägenheter till 1.666 st. (Däri ingå de nedan som "barnförbjudna" betecknade bostäderna).

Beträffande dessa registrerade lägenheter uppställas vanligen vissa uthyrningsvillkor, vilka i regel bekräftas genom skriftlig överenskommelse med fastighetsägaren. Åtgärder, som företrädesvis komma i fråga äro:

***) I flertalet fall innehar familjeförsörjaren bostaden såsom tjänstebostad (gårdskarlar, portvakt).

a) Lägenheten får på grund av den konstaterade sanitära olägenheten (vanligen dålig dager) ej bebos av familj med barn under 15 år. Vid årsskiftet voro c:a 1.330 lägenheter "barnförbjudna".

b) Lägenheten får endast uthyras till 1—2 vuxna personer. Sådan åtgärd vidtogs i fråga om enkelrum och smärre enrumslägenheter, vilka i och för sig kunna vara ganska bra, men som icke lämpa sig såsom familjebostäder.

Bostadsinspektionen har enligt nu mer än 25-årig praxis på detta sätt indelat de registrerade lägenheterna i olika klasser och i möjligaste mån kontrollerat uthyrningen för att på så sätt söka neutralisera befintliga sanitära brister.

Alla registrerade lägenheter och jämväl de utrymda äro föremål för permanent övervakning från bostadsinspektionens sida. Det händer nämligen, särskilt i de fall där fastigheten byter ägare, att givna föreskrifter icke iakttagas, ja det har t. o. m. förekommit fall, där en utdömd bostad, efter att i flera år ha stått tom, ånyo uthyrts såsom bostad.

Denna övervakning med 1 à 2 årliga besök i de registrerade bostäderna är mycket tidsödande men absolut nödvändig, dels för kontrollen av att givna föreskrifter verkligen iakttagas, dels för att i arkivet angivna uppgifter ständigt skola hållas aktuella och korrekta.

4) *Fortlöpande besiktning av smålägenheter.*

Även under 1938 har en extra bostadsinspektris biträtt i arbetet under 6 månader. Under 1938 ha 2.229 (1937: 2.712) smålägenheter på detta sätt inspekterats. Av antalet under året nytillkomna ärenden, uppgående till 3.027, har fortfarande flertalet eller 73,6 % upptagits av bostadsinspektionen själv, företrädesvis vid den systematiska besiktningen. Fler-talet svårare sanitära missförhållanden inklusive utdömbara bostäder ha anträffats på detta sätt och ej genom direkt anmälan från utomstående.

Av de i bostadsinspektionens arkiv för sanitär olägenhet registrerade lägenheterna ha under året 116 kunnat utrymmas; av dessa voro 50 utdömningsbara.

Under året har den fortlöpande besiktningen avslutats i stadsdelarna Masthugget och Majorna. Arbetet pågår vid årsskiftet i Annedal, Olskroken och Landala samt i Vasastaden, där systematisk besiktning ej tidigare företagits.

Enligt meddelande från stadsarkitektkontoret finnas i Göteborg omkring 70.700 bostadslägenheter med upp till 2 rum och kök. Av de under 1938 tillkomna 4.494 lägenheterna äro flertalet eller 3.302 också smålägenheter. De, som ha behov av större utrymmen, flytta numera vanligen ut i villastäderna. Därför uppdelas allt oftare de gamla, stora lägenheterna i stadens centrum i smärre lägenheter med ur bostadshygienisk synvinkel ej alltid så lyckligt resultat. Alla tillkomna smålägenheter bli vanligen omedelbart uthyrda, beroende på den fortfarande starka inflytt-

ningen till staden. Trångboddheten börjar dock något lätta och speciellt för de barnrika familjerna har situationen ljusnat mycket efter tillkomsten av de s. k. Solgårdarna. Under 1938 ha ytterligare 385 dylika lägenheter tagits i bruk.

5. Vatten.

Den totala vattenleveransen till staden har uppgått till:

Filtrerat Götaälvsvatten från Alelyckeverket	11,883 milj. m ³	= 69,5 %
Konstgjort grundvatten " " "	2,902 " "	= 17,0 %
Filtrerat sjövattnet från Delsjöverket	2,274 " "	= 13,3 %
Vatten från Kallebäcks källa	0,040 " "	= 0,2 %
	<hr/>	
	17,099 milj. m ³	= 100,0 %

Årsförbrukningen, fördelad på stadens invånare, ger följande *medelförbrukning* i liter pr individ och dygn:

	1934	1935	1936	1937	1938
för hushållsbehov, inkl. förluster ..	117,4	116,1	117,9	129,3	93,1
„ industriella behov	32,2	36,4	36,7	35,8	20,9
„ allmänna behov	5,4	5,8	5,2	5,1	—
„ diverse förbrukning*)	—	—	—	—	33,6
„ verkets egna behov	1,3	1,3	2,2	2,6	24,2
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	156,3	159,6	162,0	172,8	171,8

Råvattnet från Göta älv kloreras sedan många år enligt Ornsteins metod. Sedan 1933 underkastas även renvattnet klorering. I övrigt undergår sagda vatten antingen snabb- eller långsamfiltrering. Delsjövattnet enbart långsamfiltreras. Kloreringen av Alelycke- och Delsjövattnet har kostat resp. 0,0317 och 0,0392 öre pr m³ och klormängden pr samma vattenkvantitet har i medeltal varit 0,442 och 0,0073 gram. Någon tillsättning av aktivt kol har ej behövt ifrågakomma. Den i oktober 1937 påbörjade kalktillsättningen, avsedd att motverka rostbesvär i ledningarna, har pågått även under 1938. För Alelycke- och Delsjövattnet har kalkkostnaden gått till resp. 0,08 och 0,03 öre pr m³ och kalkmängden pr samma vattenmängd har i medeltal utgjort 8,2 och 3,0 gram. Delsjöverkets marmorfilter har varit i dagligt arbete. Råvattnets pH-värde 6,2 har i

*) För 1938 redovisas vattenförbrukningen enl. en något ändrad indelning. "Diverse förbrukning" = för sociala o. kulturella inrättningar, kommunikationer och industriella verk, administrativa o. kommersiella anläggningar, hotell och nöjesetablissemang, anläggningar för hygien, trädgårdar och kommunens allmänna behov.

renvattnet stigit till 8,8 (medeltal). Under 3 och 4 kvartalen höjdes det till 9,0.

Den s. k. saltfronten i Göteborgsgrenen av Göta älv har endast 11 gånger under året stigit ovanför Alelyckeverkets vattenintag. Någon saltsmak hos renvattnet till staden har ej kunnat förmärkas.

Som hittills har vattnet stått under regelbunden kontroll av bakteriologiska laboratoriet. Proven ha som medelvärden gett följande resultat:

Genomsnittliga antalet bakteriekolonier pr cm³ i gelatinakultur vid 20° C. efter 48 timmar:

<i>Alelyckan:</i>	1934	1935	1936	1937	1938
i råvattnet	1,903	1,486	1,011	1,394	1,353
i klorerat råvatten	132	169	188	459	512
i snabbfiltrerat älvvatten ...	580	88	118	266	257
i långsamfiltrerat älvvatten..	23	21	19	38	36
i konstgjort grundvatten	7	8	8	26	23
i renvatten till staden	4	4	3	49	37

Delsjön:

i råvattnet	352	97	80	221	194
i renvatten till staden	34	26	26	43	23

Colititern i råvatten och renvatten.

Siffrorna under respektive colititer betyda antalet vattenprov, som givit positivt resultat med i översta kolumnen angiven vattenmängd i cm³. De vattenmängder, som användas vid coliundersökningen, äro följande: 200; 100; 50; 20; 10; 5; 2; 1; 0,5; 0,1; 0,05; 0,01 cc. Colititern blir, om minsta coli-förande vattenkvantitet är t. ex. 2 cc: $1 < c \leq 2$.

	Antal prov												
	0,01	0,05	0,1	0,5	1	2	5	10	20	50	100	200	c
<i>Alelyckan:</i>													
i råvattnet vid Lerjeholm	143	6	32	41	23	25	3	8	5	—	—	—	—
i råvattnet vid Alelyckan	145	5	27	52	34	11	3	7	6	—	—	—	—
i klorerat vatten	148	1	7	23	15	9	5	17	4	7	11	35	14
i snabbfiltrerat älvvatten	150	—	—	—	2	1	1	5	2	9	16	26	88
i långsamfiltrerat älvvatten ...	540	—	—	—	—	—	—	—	—	11	23	38	468
i renvatten till staden	159	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	12	143
<i>Delsjön:</i>													
i råvattnet	147	—	—	—	—	—	—	—	—	7	5	6	129
i renvatten till staden	149	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	144

6. Näringsmedel. Kemiska kontrollanalyser.

a) *Matvarukontrollen.* (Stadsveterinär G. Kolmodin).

I de lokaler, där livsmedel saluföres eller för försäljning bearbetas och förvaras, ha gjorts inalles 78.524, på salutorgen 1.619 och i fiskhamnen 326 inspektioner. Därvid ha 5.426 kg. födoämnen beslagtagits såsom otjänliga till människoföda (tab. 2).

I enlighet med kungl. förordningen av den 30 september 1921 angående kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett ha 1.667 partier kött- och fettvaror med en sammanlagd vikt av 4.025.829 kg. undersökts. Härav kasserades 447 kg., varjämte 562 kg. reexporterades. Av tab. 3 framgå mängderna av olika varuslag fördelade på exportländerna.

Samtliga till offentlig auktion inom staden anmälda livsmedel ha före försäljningen underkastats besiktning. Vid dessa besiktningar, som omfattat 12 partier med en sammanlagd vikt av 41.348 kg., godkändes 11 partier, vägande 2.918 kg. Ett parti med en vikt av 38.430 kg. godkändes till försäljning under villkor att vid utropet tillkännagavs, att varan var av mindervärdig beskaffenhet.

Enligt besiktningsliggarna i matvarulokalerna ha vid tillsyningsmännens inspektioner gjorts inalles 1.785 anmärkningar, därav i 486 fall för bristande ordning och snygghet, i 1.154 fall för försummat underhåll av lokalerna samt i 145 fall för bristfällig ventilation.

Antalet matvarulokaler, som enligt gällande föreskrifter varit föremål för matvarukontrollens övervakande, utgjorde vid årsskiftet 3.591, därav 376 tillverkningslokaler, nämligen 179 bagerier, 32 sockerbagerier, 94 charkuteriverkstäder, 4 mejerier, 36 choklad- och konfektfabriker, 17 vatten- och saftfabriker, 6 bryggerier, 7 konserverfabriker och 1 margarinfabrik (tab. 4).

Konsumtionen av oskummad mjölk under året var enligt från mejerierna lämnade uppgifter inklusive beräknad leverans direkt från producent till konsument 0,53 liter pr individ och dag.

Mjölkkontrollen har under året utökats, men i övrigt fortgått efter samma plan som föregående år. Uttagningen av mjölkprov har ägt rum dels vid mejerierna, där prov tagits från samtliga leverantörer, innan mjölken undergått någon mejeribehandling, dels i mjölkbutikerna.

I mejerierna har särskild kontrollant övervakat pastöriseringen samt övriga förhållanden inom desamma. Därvid har konstaterats att temperaturen i pastörerna endast i ett mindre antal fall hållits för låg. Efter den 1 juli 1939 kommer pastöriseringen att underkastas skärpt övervakning och förseelse mot pastöriseringsföreskrifterna att lagligen beivras.

Med anledning av att till mejerier inom staden levererats mjölk från av mul- och klövsjuka smittade gårdar, företog undertecknad enligt förordnande från Länsstyrelsen 4 mejeridesinfektioner.

På mjölklaboratoriet ha under året undersökts 14.418 prov oskummad och 664 prov skummad mjölk. Medelfetthalten för den oskummade mjölken var 3,28 %, föregående år 3,25 %. Av de 8.449 prov, som uttagits från producenternas leveranser före mjölkens mejeribehandling, ha 156 prov

(1,85 %) haft en surhetsgrad av minst 7,6, utvisande att mjölken ej var tillräckligt hållbar, 2.016 prov (23,86 %) ha avfärgat metylenblått inom 3 timmar, vilket betyder, att mjölken innehållit bakterier i för god vara otillåten mängd. Påvisbar smutshalt har förekommit i 45 prov (0,53 %). Motsvarande procentsiffror för mjölk, som försåls från mejerierna efter pastörisering, voro 3,83 %, 2,61 % samt 0,00 %.

Under året ha 788 mjölkprov undersökts på förekomst av patogena bakterier. Av dessa undersökningar gävo 377 positivt resultat, i flertalet fall streptococcer och diplococcer. De levererande gårdarna ha under rättats om resultatet, varjämte mjölkprov från samtliga djur infordrats. De sjuka djuren ha isolerats och underkastats behandling eller nedslaktats.

Av grädde ha undersökts 1.114 prov av kaffebrädd och 386 prov av vispgrädde. Medelfetthalten i kaffebrädd var 17,57 % och i vispgrädde 43,70 %. I övrigt framgår resultatet av mjölk- och gräddundersökningarna av tab. 5.

Vid årets slut voro följande gårdar godkända för försäljning av kontrollerad mjölk och grädde: Clarebergs gård, Gullbringa säteri, Kobergs fideikommiss, Maleviks och Tjolöholms egendomar. Kilanda säteri levererade kontrollmjölk till i slutet av september, då ladugården nedbrann. Medelfetthalten för den kontrollerade mjölken var 3,42 %.

För förseelser mot gällande matvaru- och mjölkstadga ha utgått 763 skrivelser, innehållande varningar och anmärkningar, varjämte avgivits 6 rapporter för anställande av åtal.

b) Stadskemistens laboratorium, (D:r K. Almström.)

Under året ha 1.180 undersökningsuppdrag inkommit till laboratoriet.

Närings- och njutningsmedel	206	prov
Vatten	189	„
Kemikalier och kemiskt-tekniska produkter inkl. hyttprodukter	145	„
Fettartade substanser inkl. maskin- och lysoljor, eteriska oljor, fennissor o. d.	120	„
Trämassa	19	„
Malmer, bergarter, bränslen o. d.	427	„
Fodermedel	6	„
Gödselmedel	3	„
Arsenikprov	8	„
Diverse	57	„
		<hr/>
		1.180 prov

För matvarukontrollen och importkontrollen ha följande prov undersökts: förgyllning 1, grädde 9, kaviar 1, konserv 1, konservedosa 2, korv 4, mjölk 1, plastilina 1, saffran 1, saft 1, saltlake 2, smör 7, sylt 1 prov. Om dessa prov meddelas följande närmare uppgifter. Ett prov av förgyllning å tårtpapper utgjordes av messing (koppar och zink). Ett prov av grädde hade syregraden 8,3. I åtta prov av grädde utgjorde fetthalten

12,9—44,3 %. Ett prov av kaviar i metalltub var fritt från giftiga metaller. Ett prov av konserverad korv var fritt från främmande färgämne. Två prov av konservdosa innehöll mindre än 1 % bly i föreningen. Ett prov av korv innehöll tjärfärg. Tre prov av korv höll 3,04—4,05 % potatismjöl. Ett prov av mjölk innehöll 55 % vattentillsats. Ett prov av plastilina var fritt från i saltsyra lösliga giftiga metaller och barium, det innehöll zink. Ett prov av saffran var fritt från främmande tillsatser. Ett prov av saft innehöll tillsats av bensoesyra. Ett prov av saltlake innehöll nitrit, ett annat prov var fritt från nitrit och borsyra. Av sex prov av smör höll två mer än 16 % vatten. Ett annat prov hade syregraden 2,3. Ett prov av sylt innehöll frukter av *Arctostaphylos Uva Ursi*.

Förutom för matvarukontrollen och importkontrollen ha för allmänna verk och inrättningar i Göteborg följande prov undersökts:

Sahlgrenska sjukhuset: vatten 3 prov, färg, kloroform, urin, fåces. Byggnadskommittén för Sahlgrenska sjukhuset: färg 4 prov. Barnavårdsnämnden: färg 3 prov. Dispensärcentralen: smör 1 prov. Göteborgs gasverk: gasreningsmassa 1 prov. Göteborgs hamnstyrelse: Cuprinol 1, eldskyddsfärg 1 prov. Göteborgs spårvägar: olja och bensin 5 prov. Göteborgs renhållningsverk: vatten 44, sopor 6 prov. Göteborgs polisverk: maginnehåll, suppositorier. Göteborgs slakthus: vatten 2 prov. Göteborgs fattigvård: såpa 2, skinka 1 prov.

7. Fabriker och näringar.

Under året ha 2.958 arbetsställen inspekterats med 3.677 besök, fördelade på 477 arbetsdagar. Av dessa arbetsställen voro 454 att hänföra till hantverk, 2.356 till handel, 11 till byggnadsverksamhet och 137 till andra former av arbete.

Samtliga under kommunal tillsyn stående arbetsplatser i staden utgjorde vid årets utgång 4.077 med en total arbetsstyrka av 8.665 personer, därav 585 manliga och 958 kvinnliga minderåriga.

Med stöd av arbetarskyddslagen ha råd och anvisningar lämnats i 121 fall till förekommande av olycksfall (§ 4) och i lika stort antal till förekommande av ohälsa (§ 5).

Beträffande minderårigas arbetstid har anmärkning skett i 20 fall och rörande arbetstidens förläggning och längd m. m. för övriga anställda i 25 fall. I 9 fall har man måst beivra underlåtenhet att journalisera övertidsarbete och i 607 fall ha minderårigas nedre åldersgräns ävensom deras intygsböcker föranlett anmärkningar.

8. Anordningar till smittosamma och parasitära sjukdomars förebyggande.

a) *Epidemisjukhuset.*

Å epidemisjukhuset ha under åren 1932—38 vårdats följande antal sjukdomsfall:

	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Tyfoid och paratyfoid	28	25	12	26	15	71	14
Skarlakansfeber	603	603	558	235	368	392	1,614
Difteri	263	326	182	132	92	18	8
Croup (utan difteri)	2	6	15	11	10	—	—
Angina	143	135	248	159	168	—	—
Epidemisk hjärnfeber	5	5	6	5	2	5	7
Sömnsjuka	6	3	—	3	—	—	—
Barnförlamning	39	8	228	15	67	15	5
Dysenteri	1	217	52	3	12	12	2
Undulantfeber	2	3	—	—	3	2	2
Annan sjukdom	383	492	292	688	585	830	647
	1,475	1,823	1,593	1,277	1,322	1,345	2,299

Härtill komma under åren 1932—36 resp. 90, 46, 27, 53 och 41 fall av provisoriskt vårdade lungtuberkuloser.

I övrigt hänvisas till mer detaljerad redogörelse i denna berättelse.

b) *Anmälda smittosamma sjukdomar.*

Antalet enligt epidemilagen inkl. dess tillägg rapporterade smittofall har utgjort 1.624 mot 542 året förut. Övriga uppgifter återfinnas under kap. III: sjuklighet.

Uppspårade epidemifall ha som regel inlagts å epidemisjukhuset. I fråga om scarlatina ha dock ej så få undantag skett. Bortsett från i framskridet fjällningsstadium befintliga fall har man, av omtanke om sjukhusutrymmet inför den mot årets slut hastigt stegrade epidemien, påbörjat till synes uppmuntrande försök att isolera därför lämpliga fall i hemmen.

Friska minderåriga syskon i skolåldern ha avhållits från skolgång inkubationstidens längd och andra friska personer ur den insjuknades omgivning ha i starkt begränsad utsträckning underkastats nödiga restriktioner. Desinfektioner ha som hittills utförts enligt tämligen återhållsamma principer.

c) *Särskilda åtgärder mot smittosamma sjukdomars införande i riket. Hamnhygien.*

De av hälsovårdsnämnden enligt karantänslagen den 4 maj 1934 förordnade besiktningsmännen ha verkställt dels föreskrivna besiktningar av fartyg, kommande från av kommerskollegium smittoförklarade ham-

nar, dels de fartygsbesiktningar i övrigt, som påkallats av hänsyn till smittosamma sjukdomars förebyggande. Därjämte ha de, enligt Kungl. kungörelsen den 4 maj 1934 angående rättutrotning ombord å fartyg, övervakat rättförekomsten samt låtit vidtaga nödiga åtgärder till rättstammarnas decimering. Oberoende av sagda Kungl. kungörelse ha samtliga fartyg, som anlänt från tidigare pestsmittade hamnar, ställts under observation.

För att tillgodose den allmänna skeppshygienen har den hamnhygieniska avdelningen verkställt 795 besiktningar ombord å fartyg, förtöjda inom stadens hamnområde.

d) *Tuberkulosen.*

För vård av lungtuberkulos har staden haft tillgång till 509 sängplatser, d. v. s. 1,88 pr 1.000 invånare, med följande fördelning:

Renströmska sjukhuset	262
Sjukvårdsavdelningen å Gibraltar	82
Dispensärcentralens observationsavdelning	29
Barnsanatoriet Rävlanda	136

S:a 509 platser

All stadens dispensärvård är sammanförd till den s. k. Dispensärcentralen, som i sin organisation motsvarar en för större stad avpassad centraldispensär. Under densamma sorterar även nyssnämnda observationsavdelning med 29 sängar.

Hälsovårdsnämnden står i begrepp att framlägga en inom densamma utarbetad plan till ny modern dispensär och en avsevärt utvidgad arbetsorganisation.

Tuberkulosbyråns verksamhet (D:r Hj. Anderson.)

Årets nya lungtuberkulosmaterial har utgjorts av 208 män, 229 kvinnor och 11 barn, sammanlagt 448 personer. Tuberkulos i annat organ än lungorna har nyanträffats hos 33 män, 75 kvinnor och 134 barn, sammanlagt alltså 242 fall.

I 3.761 tuberkulösa eller av tuberkulos hotade hem ha tuberkulossysterna avlagt 8.079 besök. Någon form av understöd har lämnats åt 1.331 familjer. Byrån har utfärdat 971 remisser till sjukhus och vårdanstalter för tuberkulösa. Till barnhem och permanenta kolonier ha 215 barn sänts. Någon form av sommarvistelse på landet har bekostats eller förmedlats för 560 klena barn ur tuberkulösa familjer. Sammanlagt 146 tuberkulösa barn ha beretts lantvistelse inom för dem avsedda kolonier.

Å sommarsanatoriet Sandarne ha vårdats 121 patienter i sammanlagt 7.539 dagar, eller i genomsnitt 62 dagar pr patient. Sanatoriet hölls öppet under tiden 9/6—4/9.

Å byrån ha undersökts 6.805 personer vid 8.834 undersökningar. Sänkingsreaktion har utförts å 7.476 blodprov. Röntgenfotografering har

gjorts 3.315 gånger. Av 3.826 tuberkulinprov ha 1.227 blivit positiva. Av å byrån undersökta 646 upphostningsprov visade 130 prov tbc-baciller.

Undersökningar av personalgrupper vid olika företag ha i ökad utsträckning fortgått under det gångna året. — Liksom förut har en extra (tredje) läkare varit anställd under större delen av året.

Intrakutana Calmette-vaccinationer ha utförts till ett antal av 484.

Under året ha åt 547 personer givits 14.366 ljusbad.

Byråns årliga nytillkomna tuberkulosmaterial sedan dess start, ävensom motsvarande absoluta och relativa dödstal i lungshot och i all tbc., framgå av följande sammanställning.

År	Män	Kvinnor	Barn	Summa	Abs. dödstal		Per tiotusen	
					i lungshot	i all tbc.	i lungshot	i all tbc.
1911—15.....	126	194	53	376	370	460	20,9	26,1
1916—20.....	182	202	62	446	369	472	18,3	24,0
1921—25.....	158	222	83	463	312	394	13,9	17,6
1926—30.....	172	226	36	434	275	333	11,7	14,1
1931.....	203	251	23	477	310	361	12,7	14,7
1932.....	194	251	12	457	232	275	9,3	11,0
1933.....	175	238	19	432	250	297	9,9	11,8
1934.....	175	219	17	411	247	285	9,8	11,2
1935.....	186	194	14	394	231	255	9,0	9,9
1936.....	190	204	7	401	209	246	8,1	9,4
1937.....	206	200	10	416	174	213	6,6	8,0
1938.....	208	229	11	448	200	240	7,4	8,9

Tuberkulosdödlighetens länge vackert fallande kurva har under året stigit, men det finns anledning tro, att företeelsen blott är en sådan tillfällig svängning, som slumpvis kan uppkomma vid så låga tal.

e) *Smittosamma könssjukdomar.*

Under sistförflutna femårsperiod ha följande personer, tillhörande Göteborgs stad och oavsett om de smittats där eller annorstädes, anmälts för venerisk sjukdom:

	1934	1935	1936	1937	1938
Syphilis cong.	4	0	2	1	0
„ acq. prim.	24	20	20	22	12
„ „ sec.	20	13	31	14	10
Gonorrhæa	956	1,091	1,132	974	1,173
Ulcus molle	11	22	21	26	27
	1,015	1,146	1,206	1,037	1,222

Sedan 1919, då den s. k. lex veneris trädde i kraft, ha följande anmälningar av i staden boende könssjuka ingivits:

År	Antal fall	Fall pr 10,000 inv.	År	Antal fall	Fall pr 10,000 inv.
1919.....	3,230	161	1929.....	1,587	66
1920.....	2,250	111	1930.....	1,549	63
1921.....	1,794	87	1931.....	1,231	50
1922.....	1,362	60	1932.....	1,130	45
1923.....	1,378	60	1933.....	1,039	41
1924.....	1,155	50	1934.....	1,015	40
1925.....	1,196	52	1935.....	1,146	45
1926.....	1,502	65	1936.....	1,206	47
1927.....	1,367	59	1937.....	1,037	39
1928.....	1,365	57	1938.....	1,222	45

I förhållande till 1937 visar årsfrekvensen någon uppgång. Siffran utgör dock ej mer än 28 % av den för 1919. I jämförelse med relativa genomsnittssiffran för åren 1919—37 utgör årssiffran 71 %.

Den veneriska smittan har, i procent räknat, förvärvats å följande orter:

	Göteborg	Annan svensk ort	Utlandet	Obekant plats	
Syphilis.....	27,3	13,6	59,1	—	= 100 %
Gonorrhæa	81,6	10,0	8,2	0,2	= 100 %
Ulcus molle	40,7	3,7	51,9	3,7	= 100 %

De smittade ha representerat följande åldrar:

Ålder	1-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-40	41-60	över 60	
%	0,2	—	13,3	32,5	22,9	22,1	8,4	0,6	= 100 %

Under åren 1934—38 ha resp. 233, 240, 267, 263 och 294 personer anmälts som smittokällor. Dessa fall, redovisade i procent, ha handlagts sålunda:

	1934	1935	1936	1937	1938
Påtvingats behandling	74,3	72,9	71,9	70,7	70,8
Styrkt smittofrihet	9,0	10,8	10,5	9,1	11,6
Ej anträffats.....	6,4	10,0	8,6	6,5	5,4
Annan övervakn. läkare.....	10,3	6,3	9,0	13,7	12,2
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Anmälan om ohörsamhet mot behandlande läkare eller om avbrott i inledd behandling har under åren 1934—38 gjorts i resp. 53, 72, 119, 131 och 102 fall. Med de tredskande har förfarits sålunda:

	1934	1935	1936	1937	1938
Påtvingats behandling	60,4	52,8	75,6	72,5	71,6
Styrkt smittofrihet	—	4,2	4,2	5,4	1,9
Ej anträffats.....	18,9	31,9	6,7	7,6	11,8
Annan övervakn. läkare.....	20,7	11,1	13,5	14,5	14,7
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tvänne polikliniker för kostnadsfri behandling av smittosamma köns- sjukdomar ha haft daglig mottagning för män och kvinnor.

Nedanstående översikt visar poliklinikernas samlade verksamhet:

	Män		Kvinnor	
	Sociala huset	Holtermanska sjukhuset	Sociala huset	Holtermanska sjukhuset
A) <i>Fall av könssjukdom i smittosamt skede:</i>	639	989	369	251
Därav nya 1938.....	480	677	209	179
Antal poliklinikbesök	8,860	8,725	5,802	4,018
Besök pr mottagning	30	29	19	13
B) <i>Fall av könssjukdom i ej smittosamt skede, hudsjukdom m. m.:</i>	546	1,425	224	1,005
Därav nya 1938.....	387	1,233	145	916
Antal poliklinikbesök	1,613	5,901	1,785	3,500
Besök pr mottagning	5	20	6	12

f) *Skyddskoppypningen.*

För genomförandet av lagstadgad offentlig vaccination ha under maj och juni hållits 21 möten.

Ympningsarbetet under sistförflutna femårsperiod har visat följande resultat:

	1934	1935	1936	1937	1938
Antal primärympningar	2,226	2,258	2,295	2,324	2,621
I % av födda året förut	74,1	75,5	73,0	69,4	71,7
Antal revaccinationer	561	463	544	578	499

g) *Bakteriologiska laboratoriet.*

Laboratoriet, som står på sjukhusdirektionens stat, har under året utfört följande bakteriologiska och serologiska undersökningar:

Serologisk luesreaktion (W. R., Kahn, Meinicke, M. B. R.) 19.070, difteriprov 1.923, agglutinationsprov (tyfoïd, paratyfoïd, Bang, Gärtner, dysenteri, tularemi) 2.031, komplementbindningsreaktion för Bang-diagnos 99, Bunnels reaktion 61, diverse undersökningar rör. tyfoïd, dysenteri, undulans, Weil 5.374, blododling för sepsisdiagnos 413, diverse undersökningar å tbc-baciller (sputum, urin, var, punktat etc.) 2.778, marsvinsprov på tbc 1.100, odling för typbestämning av tbc-baciller 541,

bakteriologiska undersökningar av urin, var, punktat etc. 4.196, dito av födoämnen 29, autovaccinberedning 294, Ge-prov 107, komplementbindningsreaktion på gc 131, bakterieräkningar i vatten 4.848, Eijkmans jäsningsprov samt kongoagarodling 2.655, autoklavprov 67, sterilitetsprov 58, Zondeks reaktion 379, sedimentundersökningar 3.215, pH-bestämningar i urin 56, kikhostundersökningar 2, Friedmanns reaktion 10, typbestämningar av pneumokokker 227, musförsök för renodling av pneumokokker 120, malaria 2, diverse reaktioner och prov 78. — Summa 49.864 undersökningar.

h) *Desinfektion. Auktionsgods.*

Av nedanstående anledningar har angivna antal desinfektioner utförts genom nämndens personal:

Akuta smittor	1,547
Tuberkulos	348
Misstänkt pantlåne- och auktionsgods.....	62
Andra orsaker	8
	<hr/>
	1,965

Antal desinfekterade lokaler:

Rum.....	1,831
Kök	186
	<hr/>
	2,017

i) *Åtgärder mot ohyra.*

De skärpta bestämmelser, som trädde i kraft den 1 november 1936, ha i växande grad återverkat på antalet utförda cyanrökningar. Till följd av den obligatoriska skyddszonen tvingas fastighetsägaren att underkasta sig dyrbara och omständliga utrymningar under pågående rökning. Cyanförfarandet har därför allt mera skjutits åt sidan och man söker nu hjälpa sig fram med andra och kanske som regel mindre effektiva metoder.

Inom staden verksamma cyanrökare ha åren 1934—38 rapporterat följande antal cyanrökningar:

	1934	1935	1936	1937	1938
Boningsrum, kök	4,083	6,020	5,740	1,992	1,210
Hallar, badrum	796	1,179	1,576	421	119
Fabriker, magasin.....	14	31	14	11	6
Smärre fartygsutrymmen	1,451	1,690	1,977	1,873	2,691
Större fartygsutrymmen	208	98	74	60	78
Diverse utrymmen.....	70	17	98	65	84
	<hr/>				
	6,622	9,035	9,479	4,422	4,188

I av hälsovårdsnämnden godkända cyankammare ha utförts sammanlagt 207 rökningar, därav 69 i stadens egen cyanrökningsanstalt. Härtill komma en hel del rökningar i provisoriska cyankammare, där alltså rökning måste anmälas från fall till fall. De ha deklarerats huvudsakligen under boningsrum, enär de utgöras av friliggande f. d. bostäder.

Av tabellen framgår, att den viktiga kategorien boningsrum och kök endast innefattar en femtedel av det antal, som cyanröktes 1935. Att sammanlagda antalet cyanrökningar under 1938 ej sjunkit mer än som skett, beror därpå att cyanet tydligen visat sig lämpligt för utrökning av den så vanliga skeppsohyran.

På grund av de stränga bestämmelser, som numera uppställts för cyanrökning, söker ohyrebekämpandet efter nya arbetsformer. Den mest löftesrika av dessa utgöres av fastighetsförsäkring mot ohyra. Härigenom framtvings en oavlätlig uppmärksamhet från försäkringsgivarens sida, vilket i sin tur möjliggör ett ingripande mot ohyran på relativt tidigt stadium och därför ofta med enklare medel, innan den blivit verkligt bofast och fått farlig spridning.

De anmärkningar, som tidigare framställts mot det av offentlig myndighet okontrollerade ohyrebekämpandet kvarstår i full utsträckning. Det är hög tid att stat eller kommun får möjlighet att effektivt bekämpa kvacksalveriet å ohyremarknaden.

j) *Åtgärder mot råttor.*

Jämlikt art. 28 i den internationella hälsovårdskonventionen ha, till nedbringande av råttstammarna ombord å fartyg, 78 större utrymmen, huvudsakligast lastrum, cyanrökts. Efter vederbörlig deratisation ha internationella råttfrihetscertifikat utfärdats för 20 fartyg.

Samtliga fartyg, som ankommit från hamnar, vilka för närvarande äro pestsmittade eller som tidigare haft pest och därför ansetts misstänkta, ha stått under vederbörlig kontroll. Någon misstänkt råttödlighet har dock ej anträffats. Råttförekomsten å fartyg har hastigt minskat efter tillkomsten av den internationella övervakningen. Å fartyg, som anlöpa stadens hamn, träffas numera avsevärd råttförekomst huvudsakligen å spannmålsförande fartyg från sädesproducerande länder, främst Sydamerika.

Råttförekomst i hamnen följes med uppmärksamhet och bekämpas vid behov medelst gift.

Råttbekämpandet inom själva staden fortgår som förut. Efter anmaning från hälsovårdsnämnden har ett stort antal fastighetsägare dels utlagt råttgift, dels vidtagit diverse råttsäkrande åtgärder i sina fastigheter.

9. Barnvårdsverksamheten.

Barnvårdsnämndens allmänna verksamhet framgår av omstående tablå:

År	Totala antalet barn	skydds- uppfostran	För dessa har verksamheten avsett			
			samhällsvård	åtgärder enl. 23 § i b. v. lagen	insp. av fosterbarn	barnvårds- mannaskap
1926	7,815	274	1,827	133	596	4,688
1930	8,535	322	2,072	102	895	5,144
1931	8,828	348	2,103	177	883	5,317
1932	8,955	375	2,176	204	801	5,399
1933	8,758	388	2,173	194	729	5,274
1934	8,422	398	2,172	170	707	4,975
1935	8,396	399	2,152	232	705	4,906
1936	8,498	357	2,220	232	704	4,985
1937	8,228	312	2,139	133	661	4,983
1938	8,465	369	2,134	135	723	5,104

Barnvårdsmannta-institutionen har visat följande utveckling:

	Antal barnvårdsmän		Antal barnvårdsmannaskap omhändertavda av		Summa
	Avlönade	Oavlönade	Avlönade	Oavlönade	
			barnvårdsmän	barnvårdsmän	
1918	12	52	961	101	1,062
1920	21	61	2,319	125	2,444
1925	35	45	3,897	93	3,990
1930	39	28	4,561	78	4,639
1935	27	21	4,333	82	4,415
1938	26	15	4,313	51	4,364

Vården av fosterbarn har haft följande omfattning:

	Födelseår	Vårdade i				S:a
		fosterhem	barnhem	annan anstalt		
Barn i äktenskap	1922—31	101	10	1	112	
» » »	1932—37	108	8	3	119	
» » »	1938	10	9	—	19	
Barn utom äktenskap	1922—31	239	1	—	240	
» » »	1932—37	182	20	—	202	
» » »	1938	22	12	—	34	
		662	60	4	726	

För sluten vård har man förfogat över följande vårdanstalter:

	Kommunala		Ej kommunala	
	antal	vårdplatser	antal	vårdplatser
Barnhem för stadigvarande vård	—	—	3	82
Hem för såväl stadigvarande som tillfällig vård	—	—	1	12
Upptagningshem	4	292	3	104
Skyddshem	—	—	—	—
Andra anstalter	—	—	18	425

Inom staden arbeta 12 barnavårdscentraler, av vilka barnavårdsnämnden driver 1 och föreningen Mjölkdroppen 11 stycken. Deras samlade verksamhet framgår av följande tabell:

	1932	1934	1935	1936	1937	1938
Antal födda.....	3,101	2,992	3,147	3,347	3,603	3,960
Döda 0—1 år i % av födda.....	4,1	3,6	2,7	3,5	2,7	3,4
Övervakade barn ...	2,176	2,373	2,786	3,101	3,244	4,742
Underhållsdagar ...	303,102	422,736	443,593	476,878	596,239	801,686
Totalkostnader	32,893	32,727	35,852	37,951	40,973	49,727
Föräldraavgifter.....	8,381	11,153	12,408	14,475	16,483	18,966

Under året har den viktiga förändringen genomförts, att verksamheten utsträckts ända t. o. m. treårsåldern.

III. Sjuklighet och sjukvård.

1. Sjuklighet i staden.

Huvudparten av gängse sjukdomar är ej underkastad generell anmälningsplikt. Den samlade sjukligheten kan därför ej statistiskt belysas. Någon ledning har man dock dels av tjänsteläkarnas veckorapporter, dels av de obligatoriskt anmälda smittosjukdomarna.

År	Distr. läka anmält pr 1,000 inv.	Smittor pr 1,000 inv.	År	Distr. läka anmält pr 1,000 inv.	Smittor pr 1,000 inv.
1925	64	3,1	1932	54	3,2
1926	44	2,6	1933	55	4,4*)
1927	62	2,7	1934	48	3,8
1928	51	2,8	1935	62	1,8
1929	52	2,1	1936	56	2,5
1930	55	2,5	1937	46	2,1
1931	57	2,6	1938	44	6,0

Siffrorna visa, att under 1938 tjänsteläkarna relativt taget anmält 18 % färre sjukdomsfall än under tioårsperioden 1928—37. Å andra sidan visa smittofallen mer än en relativ fördubbling i jämförelse med frekvensen under nyssnämnda tioårsperiod.

De obligatoriskt anmälda smittorna återfinnas i tab. 11.

Av *skarlakansfeber* anmäldes 1.435 fall eller 5,3 pr 1.000 invånare. Siffran innebär c:a en fyrdubbling av frekvensen under såväl 1937 som tioårsperioden 1928—37. Årets frekvensminimum och maximum före-

*) Fr. o. m. 1933 har icterus infectiosus inräknats som anmälningspliktig smitta.

kommo i resp. juli och november. De enskilda sjukdomsfallen voro genomgående lätta och de abortiva fallen synnerligen talrika.

Av *tyfoid* och *paratyfoid* anmäldes resp. 1 och 4 fall. Siffran betecknar den lägsta absoluta och relativa frekvens, som återfinnes i stadens smittostatistik.

Av *difteri* påvisades endast 7 fall eller lika många som året förut. Samtliga fallen uppträdde i januari månad, varefter sjukdomen varit helt försvunnen.

Av *rödsot* anmäldes endast 1 fall.

Av *epidemisk hjärnfeber*, *undulantfeber* och *akut barnförlamning* diagnosticerades resp. 5, 5 och 3 fall.

Av *Weils sjukdom* anträffades 2 fall.

Av *infektiös ikterus* (inkl. hepatit och katarrhal icterus) anmäldes 161 fall. Under åren 1933—37 anmäldes resp. 31, 94, 129, 159 och 122 fall. Givetvis får sjukdomsgruppen tills vidare betraktas som ej fullt enhetlig.

För nedanstående smittor äger man uppgifter endast i tjänsteläkarnas årsrapporter: *epidemisk influensa* 2.208 mot 3.729 året förut, *kikhosta* 87 (261), *vattenkoppor* 75 (71), *påssjuka* 8 (31), *mässling* 3 (8).

2. Den allmänna sjukvården i staden.

Sjukvården inom stadens 13 sjukvårdsdistrikt har under året skötts av 11 distriktsläkare och 1 extra läkare.

Distriktsläkarna ha anmält 11.912 sjukdomsfall mot 12.168 året förut. I övrigt hänvisas till tab. 14.

För *läkarbesök nattetid* vid hastigt påkommet sjukdomsfall har hälsovårdsnämnden utbetalat:

År	Antal besök	Kronor	År	Antal besök	Kronor
1931	173	3,655:95	1935	226	4,000:30
1932	254	5,244:35	1936	193	3,439:90
1933	292	5,799:—	1937	199	3,575:15
1934	259	5,267:—	1938	162	2,923:—

Läkemedel åt fattiga sjuka ha under senare år dragit följande kostnader:

År	Kronor	Kr. pr stadens inv.	År	Kronor	Kr. pr stadens inv.
1931	57,985:59	0:24	1935	90,743:54	0:36
1932	67,489:—	0:27	1936	89,576:03	0:35
1933	87,339:—	0:35	1937	95,514:77	0:36
1934	87,714:96	0:35	1938	97,897:76	0:36

Över antalet *läkare* (underläkare, amanuenser och assistentläkare ej inräknade) och *tandläkare* i aktivt arbete ävensom antalet *apotek* och där anställd *personal* lämnas följande sammanställning:

År	Läkare	Totala siffror		Läkare	Antal invånare för varje		Å apotek anställd
		Tandläk.	Å apotek anställda		Tandläk.	Apotek	
1925	116	56	82	1,991	4,125	16,500	2,817
1930	138	102	67	1,780	2,408	17,543	3,666
1931	143	112	80	1,734	2,213	17,708	3,099
1932	147	125	81	1,689	1,986	17,738	3,066
1933	150	131	87	1,676	1,919	15,714	2,889
1934	153	137	86	1,651	1,843	15,788	2,937
1935	153	142	85	1,670	1,799	15,968	3,006
1936	160	162	89	1,618	1,598	16,181	2,909
1937	170	160	91	1,545	1,641	16,417	2,886
1938	176	170	93	1,532	1,586	16,849	2,899

Stadens 9 *kommunalsköterskor* (1 plats vakant) ha, med eventuell tillfälligt hjälp, utfört sjukvård sålunda:

	1934	1935	1936	1937	1938
Summa patienter	865	914	882	867	897
Av dem betalande	480	520	519	510	506
Dag-sjukbesök	21,078	23,002	23,386	23,783	26,365
Natt-sjukbesök	161	134	80	73	84
S. k. förlängda besök	74	144	149	90	67

3. Sjukhus och polikliniker.

I fråga om sjukhusens och poliklinikernas verksamhet hänvisas till sjukhusdirektionens årsberättelse över sjukvården i staden.

4. Barnaföderskors vård.

Verksamheten å *stadens allmänna barnbördshus* framgår av nedanstående tabell:

	1934	1935	1936	1937	1938
Förlösta patienter	3,003	3,165	3,402	3,543	3,887
Andra patienter	248	262	298	303	424

I staden *enskilt praktiserande barnmorskor* ha utfört följande antal förlossningar:

	1937	1938
i enskilt förlossningshem	1,280	1,249
i barnmorskans hem	6	1
i kvinnans hem	157	270
därför gen. distr.-barnmorska	—	153

Jämlikt föreskrift i § 7 av gällande reglemente för barnmorskor ha 48 i staden enskilt praktiserande barnmorskor inkommit med utdrag ur sina dagböcker. Uteslutas förlossningar, utförda å förlossningshem, visar det sig, att

22 barnmorskor ej haft någon förlossning
 14 „ vardera haft 1—10 förlossningar
 2 „ „ „ 11—20 „
 4 „ „ „ 31—40 „
 1 barnmorska „ 41—50 „

Ett sammandrag av barnmorskornas dagböcker visar följande:

År	Barnaföderskor					Barnsängskvinnan var 3 veckor efter förlossningen		Barnaföderskor förlösta och vårdade i		Födda barn														
	Antal	Giffla	Ogiffla	Änkor och fränkskilda	Förstöderskor	Omförderskor	Frisk	Sängliggande sjuk	Död	Missfall	Antal	Gossar	Flickor	Levande födda				Dödfödda						
														Fullgångna		Ofullgångna		Fullgångna		Ofullgångna				
														Gossar	Flickor	Gossar	Flickor	Gossar	Flickor	Gossar	Flickor			
1930	68	1,478	1,294	172	12	545	933	1,460	14	4	50	862	301	1,199	579	620	540	573	19	31	13	8	7	8
1931	69	1,495	1,319	160	16	575	920	1,473	19	3	47	919	280	1,231	607	624	579	574	14	41	8	6	6	3
1932	62	1,350	1,171	164	15	532	818	1,332	12	6	41	814	289	1,072	533	539	500	504	16	21	10	7	7	7
1933	61	1,338	1,176	156	6	536	802	1,326	10	2	15	938	324	1,023	487	536	459	501	16	24	7	4	5	7
1934	58	1,290	1,114	169	7	550	740	1,281	9	—	7	963	322	977	527	450	504	415	14	28	4	2	5	5
1935	54	1,282	1,126	146	10	560	722	1,273	7	2	10	1,019	282	1,007	512	495	475	455	20	32	10	4	7	4
1936	54	1,375	1,211	159	5	629	746	1,365	10	—	6	1,144	285	1,106	544	562	510	507	24	45	6	8	4	2
1937	50	1,443	1,267	162	14	654	789	1,431	10	2	6	1,280	255	1,203	600	603	569	554	18	36	7	3	6	10
1938	48	1,520	1,359	154	13	649	871	1,507	10	3	1	1,249	275	1,262	640	622	601	579	23	31	14	8	2	4

Till 15 barnmorskor har hälsovårdsnämnden utbetalat kr. 2,477:—, utgörande bidrag till ersättning för enligt fastställd taxa utförda förlossningar.

5. Apoteken.

Av stadens 16 apotek ha 12 i vanlig ordning visiterats av förste stadsläkaren. Fyra ha varit föremål för inspektion från medicinalstyrelsens sida. Samtliga apotek ha kunnat erhålla goda vitsord.

6. Rättsmedicin m. m. (t. f. andre stadsläkaren C. Fällström.)

I. Utlåtanden på begäran av Kungl. Maj:ts Befallningshavande i Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelsen i Göteborg har begärt rättsmedicinsk besiktning och obduktion å ett 15 cm. långt foster, anträffat i en reningsbrunn. Fostret hade ej nått den utveckling att det kunnat med liv framföras och andas.

II. Utlåtanden på begäran av polismyndigheten.

a) Angående dödsorsak i 57 fall. Efter besiktning och obduktion ha följande dödsorsaker fastställts:

1. <i>Mors naturalis.</i>	2. <i>Mors violenta, non naturalis.</i>
Influenta cum ægrotatione pulmonis	Casus mortiferi:
Pachymeningitis hæmorrhagica	Submersio . . . . .
Hæmorrhagia cerebri	Suffocatio . . . . .
Epilepsia	Laceratio cerebri (trafikolycka) . . . . .
Psychosis	Fract. cart. thyreoid. . . . .
Myocarditis chronica	Intoxicatio acuta . . . . .
Cardiosclerosis	
Aneurysma aortæ	Suicidium:
Embolia arteria pulmon.	Submersio . . . . .
Bronchopneumonia acuta	Strangulatio . . . . .
Pneumonia acuta lobaris	Fractura cranii . . . . .
Pancreatitis acuta	Vulnus incisum . . . . .
Nephritis chron.	Intoxicatio acuta . . . . .

Bland de 37 fallen av våldsam död har vid undersökningen framkommit att 11 vid dödstillfället varit påverkade av alkoholhaltiga drycker.

b) Vid förberedande undersökning i brottmål, varvid närvaro av legitimerad läkare ansetts lämplig jämlikt bestämmelser i svensk författningssamling nr. 171 år 1936. (M. F. 41/1936). S:a 10 fall.

c) Angående lärares lämplighet att fullgöra sin tjänst, förslag om undersökning på sätt, som angives i Kungl. kungörelse den 22/2 1935 (M. F. 10/1935).

d) Angående förare av motorfordon, varvid förelåg grundad anledning till antagande att vederbörandes förmåga att föra automobil genom sjukdom blivit så väsentligt nedsatt, att trafiksäkerheten därav måste anses bliva lidande. (Motorfordonsförordningens par. 15, M. F. 63/1930).

e) Angående person drabbad av olycksfall i arbete, vid olycksfallstillfället sannolikt påverkad av alkoholhaltiga drycker. Blodprov visande en alkoholkonc. av 1,95 pro mill.

f) Angående personer omhändertagna å stadens polisstationer. Undersökningen har givit anledning till

1. förslag om vård å sjukhus på grund av kroppssjukdom, 30 fall.
2. blodprovstagning och utlåtande ang. påverkan av starka drycker hos personer, som med skäl misstänkts hava fört motorfordon, jämlikt lag om blodundersökning i brottmål (M. F. 46/1934), 86 fall.
3. intagning å sinnessjukhus på egen ansökan (ansökan I), 4 fall.
vårdattest på grund av trängande vårdbehov, 35 fall.
läkarebetyg enl. sinnessjuklagen par. II mom. 2, 7 fall.
observationsattest enl. par. 28, 3 fall.

sinnessjukdom konstaterad, vårdbehovet ej trängande, varför ansökan enl. sinnessjukvårdsstadgan par. 73, 2 fall.

symptom å sinnessjukdom ha ej påvisats, 3 fall.

4. försöksutskrivna från sinnessjukhus, avviken från epileptikeranstalt, förslag om återförande till resp. anstalter, 3 fall.
5. utlåtande att skäligen anledning antaga att sinnesbeskaffenhet av den art, som avses i strafflagens kap. 5 par. 5 ev. 6 förelegat vid vissa handlingars begående, 5 fall.
6. anmälan att vederbörande befunnits vara i sådan belägenhet att fattigvårdsstyrelsens ingripande varit av nöden (fattigvårdslagen par. 23), 17 fall.
7. förslag om behandling enligt fattigvårdslagen par. 73, då vederbörande gjort sig förfallen till bettleri eller lösdriveri, 4 fall.
8. förslag till behandling enligt alkoholistlagen par. 10, då förhållanden förelegat, vilka påkallat nykterhetsnämndens ingripande, 30 fall.
9. förslag till behandling enligt alkoholistlagen par. 16, då det gällt alkoholist, som varit farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv och faran varit så överhängande, att åtgärd som ankommit på länsstyrelsen ej utan våda kunnat avvaktas, 22 fall.
10. förslag till behandling enligt alkoholistlagen par. 48, då vid undersökningen framkommit att vederbörande, som varit från alkoholistanstalt utskrivnen, undandragit sig övervakning eller brutit mot meddelade föreskrifter, 2 fall.
11. läkarintyg enligt lösdrivarlagens par. 7, 8 fall.
12. läkarutlåtande över skador å person, som varit utsatt för misshandel, 16 fall.
13. utlåtande på grund av otuktsbrott, 3 fall.

III. *Utlåtanden på begäran av hälsovårdsnämnden angående:*

a) Vanartad gosse, som avslutat sin skolgång, psykiskt efterbliven, men manuellt begåvad, föreslagen skyddsuppfostran å yrkeshem, (barnavårdslagen par. 43 b.)

b) Vanartad gosse, över den egentliga skolåldern, med avseende å förståndsutvecklingen efterbliven, föreslagen skyddsuppfostran å jordbrukshem, (barnavårdslagen par. 43 d.)

c) Minderårig, modern psykopat, barnets vård i hemmet dock tillfredsställande.

d) Psykiskt sjuk kvinna med 4 minderåriga barn, beredd vård å sjukhus.

e) Psykiskt sjuk kvinna erhåller vård vid psykiatrisk poliklinik, ytterligare åtgärd ej påkallad.

f) Psykiskt sjuk man med tre minderåriga barn, modern har förvärvsarbete, barnen vistas om dagen å barnkrubba, erhålla i övrigt tillfredsställande vård i hemmet.

- g) Kvinna, ej sinnessjuk, ej heller i sådan belägenhet att fattigvårdsstyrelsens ingripande befunnits vara av nöden.
- h) Paranoid psykopat ej i behov av vård å sinnessjukhus.
- i) Man, tidigare vårdad å sinnessjukhus, vid undersökningstillfället ej i behov av vård.
- j) Man, sannolikt i behov av observation å sinnessjukhus, ej anträffad emedan han lämnat staden.
- k) Yttrande angående stadens bårhus.

IV. *Utlåtanden på begäran av nykterhetsnämnden.*

Nykterhetsnämnden har begärt undersökning och läkarbetyg för intagning å allmän alkoholistanstalt av 103 män och 9 kvinnor, hemfallna åt alkoholmissbruk.

Som intagningsgrund har anförts:

- a) Farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, 11 fall.
- b) Utsätter någon, som vederbörande jämlikt stadgande i lag är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar vanvård eller eljest grovt brister i sina plikter mot sådan person, 36 fall.
- c) Ligger det allmänna, sin familj eller annan till last, 16 fall.
- d) Ur stånd att taga vård om sig själv, 13 fall.
- e) För ett för de närboende eller andra grovt störande levnadssätt, 12 fall.
- f) Under de två senast förflutna åren tre eller flera gånger dömd till ansvar för fylleri, 24 fall.

V. *Sjukvårdande verksamhet vid Göteborgs ålderdomshem.*

Den 31/12 1938 funnos å hemmet 130 pensionärer, 47 män och 83 kvinnor, 12 hade under året vunnit inträde. 10 hade avlidit. Å sjukavdelningen vårdades den 31/12 23 patienter med nedan angivna sjukdomar.

Arteriosclerosis cerebri	7	Polyarthrits chron.	1
Trombosis cerebri	2	Cataracta senilis	2
Vitium organ. cordis	3	Glaucoma	2
Myocarditis chron.	4	Myxödem	1
Hypertrophia prostatæ	1		

IV. Befolknings- och dödlighetsstatistik.

1. Folkmängd, nativitet, mortalitet.

Den *kyrkoskrivna befolkningen* utgjorde den 1 januari 269.581 och den 31 december 275.753.

Befolkningens tillväxt framgår av följande tabell:

År	Folk­mängd vid årets slut	Därav man­kön	Därav kvin­n­k­ön	Folk­mängd i % av rikets städer
1850	26,084	12,570	13,514	7,4
1860	37,043	17,421	19,622	8,5
1870	56,288	25,669	30,619	10,4
1880	76,401	34,987	41,414	11,1
1890	104,657	48,210	56,447	11,6
1900	130,619	60,128	70,491	11,8
1910	167,809	77,806	90,003	12,3
1920	202,328	96,169	106,159	11,6
1930	243,414	114,544	128,870	12,2
1931	247,911	116,494	131,417	12,2
1932	251,110	117,974	133,136	12,2
1933	252,721	118,867	133,854	12,2
1934	255,386	120,167	135,219	12,1
1935	258,345	121,739	136,606	12,1
1936	262,676	123,908	138,768	12,0
1937	269,581	127,712	141,869	12,1
1938	275,753	130,819	144,934	12,1

Antalet *levande födda* utgjorde 4.037 (15,0 på 1.000 inv.) mot 3.643 (13,9 på 1.000 inv.) år 1937.

Dödsfallens antal bland här kyrkoskrivna utgjorde 2.599 (9,6 på 1.000 inv.). Nativitetsöverskottet var sålunda 1.438 mot 940 år 1937.

Födelse- och dödssiffrornas förskjutningar under ett drygt årtionde framgå av följande sammanställning:

År	Absoluta antalet levande födda	Födda på 1,000 invånare			Antal döda i Göteborg	Nativitets­överskott
		i Göteborg	i landets städer	i landet i dess helhet		
1925	3,700	16,1	14,9	17,6	2,473	1,227
1926	3,544	15,3	14,1	16,8	2,263	1,281
1927	3,116	13,4	13,2	16,1	2,463	653
1928	3,184	13,6	13,1	16,1	2,346	838
1929	3,196	13,4	12,4	15,2	2,546	650
1930	3,160	13,0	12,6	15,4	2,603	557
1931	3,330	13,6	12,4	14,8	2,697	633
1932	3,101	12,4	12,4	14,5	2,556	545

1933	3,002	11,9	11,5	13,7	2,476	526
1934	2,992	11,8	11,5	13,7	2,498	494
1935	3,147	12,3	11,8	13,8	2,644	499
1936	3,359	12,9	12,7	14,2	2,591	768
1937	3,643	13,9	12,9	14,3	2,703	940
1938	4,037	15,0	13,8	14,8	2,599	1,438

I övrigt hänvisas till tab. 6 och 7, vilka äro sammanställda efter resp. pastorsämbetens uppgifter och utvisa födda för varje månad och församling, samt tab. 8, som, likaledes efter prästerskapets uppgifter, anger befolkningens rörlighet inom församlingarna.

Den av *hälsovårdsnämnden förda dödsstatistiken* tar emellertid hänsyn till den ur sanitär synpunkt aktuella bostaden, ej till kyrkoskrivningsorten. I dödssiffran inräknas därför dels här kyrkoskrivna och avlidna personer, dels här kyrkoskrivna, som under tillfällig vistelse utom staden dött i kronisk sjukdom, dels slutligen främlingar, som dött i akut sjukdom under sin vistelse i staden, dock utan att ha hitkommit för vård.

Enligt denna beräkning framkommer dödssiffran 2.528 (9,4 pr 1.000 inv.). Det är denna siffra, som återfinnes i tab. 15. Räknar man åter endast här i staden mantalsskrivna och avlidna personer, får man dödssiffran 2.409. Om sistnämnda siffra ställes i relation till den 1938 i staden mantalsskrivna befolkningen, kommer man till dödstalet 9,0 pr 1.000 invånare. Se i övrigt tab. 9.

2. Dödsorsakerna.

Med utgångspunkt från i Göteborg kyrkoskrivna personer, som dött inom eller, i kronisk sjukdom, utom staden samt främlingar, döda härstädes i akut sjukdom, återfinnas i tab. 15 de dödsorsaker, som under året ifrågakommit. I tab. 16 är samma dödsmaterial samlat i huvudgrupper och fördelat på månader och kvartal.

Dödsfallen inom de stora huvudgrupperna visa följande absoluta och relativa tal:

Sjukdomsgrupper	Absoluta dödstal	I % av samtliga	Pr 10,000 inv. 1937	Pr 10,000 1928—37
Cirkulationsrubbingar	675	26,7	25,0	24,9
Svulster	386	15,3	14,3	16,9
Akuta och kroniska infektioner	329	13,0	12,2	14,4
Nervsystemets sjukdomar	229	9,1	8,5	7,5
Gastrointestinala sjukdomar ...	144	5,7	5,3	4,9
Urinorganens sjukdomar.....	131	5,2	4,8	4,4
Våldsam död	95	3,7	3,5	3,6
Övriga dödsorsaker	539	21,3	20,0	20,8
	2,528	100,0		

I *lung- och larynxtuberkulos* avledos 200 personer eller 7,4 pr 10.000 inv. mot 174 året förut (6,6 pr 10,000). Det relativa medeltalet för tioårsperioden 1928—37 var c:a 2/3-delar högre.

I *annan tuberkulos* avledos 40 personer eller 1,5 pr 10,000 (1,5 året förut). Det relativa medeltalet för 1928—37 var 20 % högre.

I *skarlakansfeber, epidemisk meningit, infektiös ikterus och barnför-
lamning* avledos resp. 5, 5, 2 och 1 personer.

TABELLER

TILL

HÄLSOVÅRDSNÄMNDENS ÅRSBERÄTTELSE

1938

Tab. 1. Renhållningsanordningar o. d. i Göteborg pr 31 dec. 1938.

Stadsdel	Antal fastigheter och egendomar				Antal stall	Antal ladugårdar	Antal svinhus
	där stadens renhållningsverk hämtat (helt eller delvis)	där enskilda hämtat (helt eller delvis)	med vattenklosetter (helt eller delvis)	med latrinuppsamling i spånner (helt eller delvis)			
Nordstaden	232	88	188	52	—	—	—
Inom Vallgraven	396	97	334	76	1	—	—
Pustervik, Masthugget o. Kommendantsängen	316	23	281	99	1	—	—
Haga	293	5	133	170	1	—	—
Annedal o. Änggården.....	506	11	342	170	4	—	3
Landala	289	7	172	124	1	—	—
Vasastaden, Lorensberg o. Johanneberg	651	10	639	19	1	—	—
Heden	181	18	153	44	3	—	—
Stampen o. Gullbergsvass ...	221	147	142	128	12	—	—
Olskroken, Bagaregården, Kålltorp, Gamlestaden o. Kviberg	1358	80	1257	205	14	—	—
Stigberget, Olivedal o. Slotts- skogen.....	557	25	304	285	3	—	—
Majorna	1581	32	1125	483	16	3	—
Nya Varvet	—	40	12	31	1	1	—
Lundby	859	1338	639	1551	72	76	63
Örgryte	2500	249	1809	927	31	23	14
Utbynäs m. m.	227	207	117	318	9	18	9
Summa	10167	2377	7647	4682	170	121	89

Tab. 2. Av matvarukontrollen anhållna och oskadliggjorda födoämnen under år 1938.

V a r u s l a g	Vikt i kg.	Antal kassationer						Kassationer på grund av					
		vid import	å torg eller i fisk- hall	i upp- lagsma- gasin	i char- kuteri- verkstad	i han- delslo- kal	s:a	för- skäm- ning	mögel, föröre- ning o. d.	annan orsak			
Färskt kött och organ av storboskap	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D:o av kalv	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D:o av får	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D:o av svin	339,8	—	—	—	1	—	4	—	5	—	—	—	—
D:o av fågel	424	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
Salt eller rökt kött	205	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Korv eller andra av kött beredda varor	10,5	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Färsk fisk	3,743,5	—	18	2	—	—	2	—	22	—	—	—	—
Skaldjur	529	—	4	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—
Salt fisk eller rökt fisk	174,5	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—
Andra födoämnen.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	5,426,3	5	23	5	2	14	49	46	1	2	—	—	—

Tab. 3. Besiktningar av från utrikes ort införda köttvaror och djurfett under år 1938.

Varans ursprungsland	Undersökta varor och varornas vikt										Godkända och stämplade kg.	Re- expor- terade kg.	Be- slag- tagna kg.
	färskt kött av får, nötkreatur och stor- vilt kg.	salt och rökt kött och organ av nötkreatur, får, svin, häst kg.	saltade tarmar kg.	korv kg.	kött och organ av lägel kg.	köttkon- server, köttextrakt, köttpastejer och kött- soppor kg.	smält djurfett kg.	s:a kg.					
Argentina	—	77,174	54,920	—	1,309	140,650,5	—	274,053,5	274,050,5	—	—	3	
Australien	—	—	1,130	—	—	—	—	1,130	1,130	—	—	—	
Belgien	—	—	16,100	—	387,5	—	—	16,487,5	16,487,5	—	—	—	
Brasilien	—	3,120	6,600	—	—	21,800	—	31,520	31,520	—	—	—	
Canada	—	—	104,450	—	—	—	—	104,450	104,450	—	—	—	
Danmark	—	404,3	45,613,4	484,3	8,900,8	6,795,2	890,332	952,530	952,018	512	—	—	
England	—	13	69,071,6	—	16,664,5	1,946,9	—	87,696	87,696	—	—	—	
Finland	—	—	3,876,1	—	11,431	—	—	15,307,1	15,303,1	—	—	4	
Frankrike	—	—	21,755,8	—	—	3,381,925	—	25,137,725	25,137,725	—	—	—	
Grekland	—	—	848	—	—	—	—	848	848	—	—	—	
Holland	—	—	50,577,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Island	26,614,5	5,600	—	—	734	324	—	50,901,9	50,851,9	50	—	420	
Italien	—	20	7,735	28	—	25	—	32,948,5	32,528,5	—	—	—	
Kina	—	—	1,150	—	—	—	—	1,150	1,150	—	—	—	
Lettland	—	—	468	—	—	468	—	468	468	—	—	—	
Marocko	—	—	47,464,05	—	—	—	—	46,8	1,749,132,85	—	—	—	
Norge	5,296	626	—	—	1,142	—	1,695,700	1,142	1,142	—	—	—	
Polen	—	—	—	—	7,602	—	—	7,602	7,602	—	—	—	
Ryssland	—	—	2,500	—	—	—	—	2,500	2,500	—	—	—	
Schweiz	—	—	—	—	—	—	—	64	64	—	—	—	
Tjeckoslovakien ..	—	—	1,5	—	—	62,5	—	10,235,3	10,235,3	—	—	—	
Tyskland	—	—	10,235,3	79,5	11,949	478,25	—	12,737,75	12,737,75	—	—	—	
Ungern	231	—	330	—	—	1,706	—	2,036	2,036	—	—	—	
Uruguay	—	—	382,832,7	—	—	54	227,620	637,474,7	637,454,7	—	—	20	
U. S. A.	—	26,968	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Summa	32,141,5	113,925,3	827,659,35	591,8	60,119,8	177,739,075	2,813,652	4,025,828,825	4,024,819,825	562	—	447	

Tab. 4. Försäljnings-, tillverknings- o

Stadsdelar	Bagerier			Sockerbagerier			Brödbutiker			Char-kuteri-verk-städer			Kött-butiker			Mjölklokaler								
																butiker				övriga lokaler				
	antal		därav i samband med		lagerlokaler																			
	ovan jord	i källare s:a	ovan jord	i källare s:a		ovan jord	i källare s:a	ovan jord	i källare s:a	ovan jord	i källare s:a	specerifärfärd	ostafärfärd	huvudsakligen brödfärfärd	mejerier	lokaler								
Nordstaden	2	1	3	1	—	1	7	—	7	1	—	1	5	—	5	11	—	11	—	1	1	1	—	—
Inom Vallgraven	10	2	12	9	—	9	37	2	39	2	1	3	90	2	92	17	2	19	—	1	1	—	—	—
Pustervik, Masthugget och Kommendantsängen	15	1	16	3	—	3	27	2	29	11	1	12	23	2	25	32	4	36	2	—	3	1	—	—
Haga	6	—	6	—	—	—	23	—	23	3	—	3	21	—	21	24	—	24	1	—	1	—	—	—
Annedal o. Ånggården	6	—	6	—	—	—	11	2	13	3	1	4	8	—	8	16	1	17	2	—	—	—	—	—
Landala	3	—	3	1	—	1	12	—	12	1	—	1	7	—	7	22	—	22	—	—	—	—	—	—
Vasastaden, Lorensberg och Johanneberg	10	8	18	4	2	6	31	11	42	6	—	6	25	—	25	49	8	57	1	—	1	—	1	—
Heden	6	2	8	—	1	1	6	2	8	2	1	3	5	1	6	13	2	15	—	—	1	—	—	—
Stampen	6	—	6	—	—	—	10	—	10	1	—	1	6	—	6	12	1	13	—	—	1	—	1	—
Gullbergsvass	1	—	1	—	—	—	2	—	2	—	—	—	3	—	3	5	—	5	—	—	—	—	—	1
Olskroken, Gamlestaden och Utbynäs	16	—	16	—	—	—	48	—	48	12	1	13	41	1	42	88	2	90	1	—	1	—	—	—
Stigberget, Olivedal och Slottsskogen	21	1	22	4	1	5	57	1	58	9	2	11	33	2	35	74	4	78	1	—	1	—	—	—
Majorna o. Nya Varvet	27	1	28	5	—	5	91	—	91	17	—	17	55	—	55	127	2	129	3	1	5	—	—	—
Lundby	11	—	11	—	—	—	38	1	39	8	—	8	30	2	32	57	4	61	15	—	—	—	—	—
Lunden	10	—	10	—	—	—	15	—	15	3	—	3	11	—	11	25	—	25	1	—	—	—	—	—
Gårda o. Böö	11	—	11	1	—	1	32	1	33	6	1	7	29	—	29	45	1	46	3	—	—	—	1	—
Krokslätt	1	1	2	—	—	—	7	1	8	1	—	1	14	—	14	14	—	14	3	—	—	—	—	—
Summa	162	17	179	28	4	32	454	23	477	86	8	94	406	10	416	631	31	662	33	3	16	4	2	1
Därav i saluhallarna	—	—	—	—	—	—	8	—	8	—	—	—	103	—	103	2	—	2	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Därav 252 kaffebröds- och konfektyrbutiker. ²⁾ Därav 1 hästköttbutik. ³⁾ Därav 9 tillverkningslokaler för glace.

Tab. 5. Sammandrag av resultaten från under år

Provtagningsställe	Antal butiker under året	Antal undersökta mjölkprov	Mjölakens medelfetthalt	ANTAL PROV															
				fetthalt under 3 %											surhets-				
				s:a	av 100 undersökta	högst 2 %	2,1 %	2,2 %	2,3 %	2,4 %	2,5 %	2,6 %	2,7 %	2,8—2,9 %	högst 7,5	s:a	minst 7,6 på 100	minst 8	
1. Butiker.																			
A.-B. Lantbruk. Mjölcentral..	321	2,059	3,27	94	4,57	6	1	5	4	3	2	10	9	54	2,048	11	0,53	9	
A.-B. Mjölförsäljn. Direkt ...	73	503	3,26	6	1,19	—	—	—	—	—	—	—	—	6	53	—	—	—	
Konsumtionsfören. Göteborg...	58	347	3,32	4	1,15	—	—	—	1	—	—	—	—	3	345	2	0,58	2	
Olof Asklunds Ångbag. A.-B...	26	149	3,30	4	2,68	1	—	—	1	—	—	—	—	2	148	1	0,67	1	
Gerda Svanley	5	31	3,18	5	16,13	—	—	—	—	1	1	1	—	2	31	—	—	—	
Kaleb Petterson	4	24	3,33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	
Karin Lindström	4	26	3,28	1	3,85	—	—	—	—	—	—	—	—	1	26	—	—	—	
Lannfelts A.-B.	4	24	3,38	1	4,17	—	—	—	—	—	—	—	1	—	24	—	—	—	
Övriga butiksinnehavare	167	1,016	3,25	78	7,78	—	—	—	1	2	1	3	12	59	1,014	2	0,20	2	
Summa	662	4,179	3,29	193	4,62	7	1	5	7	6	4	14	22	127	4,163	16	3,83	14	
2. Mejerier, produktionsstäl- len o. fordon. Leverantörer till:																			
A.-B. Lantbruk. Mjölcentral..	—	7,071	3,36	722	10,21	6	8	8	7	34	53	64	118	424	6,918	153	2,16	82	
A.-B. Mjölförsäljn. Direkt ...	—	1,064	3,47	30	2,82	—	—	1	—	—	1	3	7	18	1,062	2	0,19	1	
A.-B. Fören. Mjölkinressenter	—	314	3,33	17	5,41	1	—	—	—	—	—	—	2	14	313	1	0,32	1	
Summa	—	8,449	3,39	769	8,10	7	8	9	7	34	54	67	127	456	8,293	156	1,85	84	
3. Sjukhusen.																			
Mjölkleveranser	—	1,494	3,17	119	7,97	12	1	1	3	3	3	6	11	79	1,480	14	0,94	12	
Samtliga ovanstående prov	—	14,122	3,28	1,081	7,65	26	10	15	17	43	61	87	160	662	13,936	186	1,32	110	
Kontrollmjölk	—	296	3,42	18	6,08	1	—	—	—	—	—	1	4	12	295	1	0,34	1	

1938 utförda undersökningar av mjölk och grädde.

OSKUMMAD MJÖLK													Antal prov grädde							
grad		reduktas avfärgningstid					katalas, syreavgång på 2 timmar				smutshalt		Längtdspastöriserad	kaffegrädde		vispgrädde				
positiv alkohol	på 100	minst 3 tim.	inom 3 tim.			högst 3 kbcm.	minst 3,5 kbcm.			ej botten-sats	botten-sats	på 100		s:a	fetthalt under 12 %	medelfetthalt %	s:a	medelfetthalt %		
			s:a	på 100	inom 1 tim.		s:a	på 100	minst 4,5 kbcm.											
10	0,49	1,994	65	3,16	19	0,92	—	—	—	—	—	2,059	—	—	2,059	288	—	17,15	1	44,90
—	—	503	—	—	—	—	—	—	—	—	—	503	—	—	503	64	—	16,80	—	—
2	0,58	341	6	1,76	2	0,58	—	—	—	—	—	347	—	—	347	45	—	17,24	—	—
1	0,67	143	6	4,03	2	1,34	—	—	—	—	—	149	—	—	149	21	—	17,62	—	—
—	—	31	—	—	—	—	2	1	33,33	—	—	31	—	—	29	4	—	18,30	—	—
—	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	24	2	—	24,20	—	—
—	—	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	—	—	26	1	—	23,20	—	—
—	—	24	—	—	—	—	6	—	—	—	—	24	—	—	18	3	—	17,47	—	—
2	0,20	984	32	3,15	5	0,49	80	5	5,88	2	2,35	1,016	—	—	931	107	—	17,86	3	43,13
15	3,58	4,070	109	2,61	28	0,67	88	6	0,14	2	0,05	4,179	—	—	4,086	535	—	18,87	4	44,02
111	1,51	5,472	1,599	22,61	267	3,77	3,628	486	11,81	287	6,98	7,027	44	0,62	—	—	—	—	—	—
—	—	772	292	26,30	9	6,46	429	13	2,99	7	1,58	1,064	—	—	—	—	—	—	—	—
1	0,32	189	125	36,31	10	3,18	129	3	2,27	1	0,76	313	1	0,32	—	—	—	—	—	—
112	1,33	6,433	2,016	23,86	286	3,39	4,186	502	9,17	295	5,10	8,404	45	0,53	—	—	—	—	—	—
6	0,40	1,451	43	2,21	17	1,13	—	—	—	—	—	1,494	—	—	1,494	579	—	16,27	382	43,37
133	0,94	11,954	2,168	15,35	331	2,34	4,274	508	9,10	297	6,21	14,077	45	0,32	5,580	1,114	—	17,57	386	43,70
—	—	294	2	0,68	—	—	279	17	5,74	4	1,35	295	1	0,34	—	—	—	—	—	—

Tab. 6. Födelsor i Göteborg år 1938, med fördelning på månader.

Månader	Levande födda					Dödfödda					S:a födda	därav utom äkten- skap
	inom		utom		S:a	inom		utom		S:a		
	äktenskap					äktenskap						
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Januari	142	128	20	24	314	1	4	1	1	7	321	46
Februari	107	111	30	20	268	6	4	—	2	12	280	52
Mars	201	167	19	21	408	2	4	1	—	7	415	41
April	171	176	24	21	392	3	5	—	—	8	400	45
Maj	196	148	29	28	401	4	2	—	—	6	407	57
Juni	165	141	22	12	331	4	2	2	2	10	350	38
Juli	157	162	18	25	362	3	2	—	1	6	368	44
Augusti	119	128	14	20	281	4	6	—	1	11	292	35
September	154	128	27	26	335	2	5	1	—	8	343	54
Oktober	146	142	19	21	328	4	3	—	1	8	336	41
November	133	123	13	13	282	3	3	—	—	6	288	26
December	138	147	21	20	326	3	3	—	1	7	333	42
Summa	1,829	1,701	256	251	4,037	39	43	5	9	96	4,133	521

Tab. 7. Födelsor i Göteborg år 1938, med fördelning på församlingar.

Församlingar	Levande födda					Dödfödda					S:a födda	därav utom äkten- skap
	inom		utom		S:a	inom		utom		S:a		
	äktenskap					äktenskap						
	m.	kv.	m.	kv.		m.	kv.	m.	kv.			
Domkyrko	49	40	14	7	110	2	—	1	—	3	113	22
Vasa	60	57	8	8	133	1	—	2	—	3	136	18
Johanneberg	151	147	16	19	333	2	1	—	—	3	336	35
Christine	61	63	8	19	151	1	—	—	2	3	154	29
Haga	30	37	14	10	91	—	2	—	—	2	93	24
Annedal	86	53	15	12	166	—	1	1	2	4	170	30
Masthugget	89	90	17	21	217	3	2	—	—	5	222	38
Oskar Fredrik	129	136	27	25	317	6	10	—	1	17	334	53
Karl Johan	382	361	42	44	829	10	7	—	2	19	848	88
Gamlestaden	278	249	43	30	600	6	7	1	1	15	615	75
Lundby	226	199	24	26	475	2	7	—	—	9	484	50
Örgryte	282	266	28	30	606	6	6	—	1	13	619	59
Tyska	6	3	—	—	9	—	—	—	—	—	9	—
Summa	1,829	1,701	256	251	4,037	39	43	5	9	96	4,133	521

Tab. 8. Befolkningens rörlighet inom Göteborgs stads församlingar år 1938.

Församlingar	Folkvärd 31/12 1937	Ingångna äktenskap	Lev. födda		Döda	Överskott av		Folkvärd 31/12 1938
			alla	därav utom äkten- skap		levande födda + döda -	inflyttade + utflyttade -	
Domkyrko	10,627	192	110	21	117	- 7	- 297	10,323
Vasa	16,249	209	133	16	184	- 51	- 367	15,831
Johanneberg	22,397	282	333	35	291	+ 42	+ 1,200	23,639
Christine	10,002	129	151	27	108	+ 43	- 38	10,007
Haga	9,854	164	91	24	145	- 54	- 150	9,650
Annedal	15,806	228	166	27	174	- 8	- 20	15,778
Masthugget	11,947	174	217	38	110	+ 107	- 533	11,521
Oskar Fredrik	24,789	353	317	52	252	+ 65	- 619	24,235
Karl Johan	48,386	562	829	86	388	+ 441	+ 626	49,453
Gamlestaden	37,085	417	600	73	275	+ 325	+ 1,642	39,052
Lundby	25,561	262	475	50	224	+ 251	+ 1,143	26,955
Örgryte	36,108	433	606	58	326	+ 280	+ 2,361	38,749
Tyska	771	7	9	-	5	+ 4	+ 17	792
Summa	269,582	3,412	4,037	507	2,599	+ 1,438	+ 4,965	275,985

Tab. 9. Dödligheten i Göteborg år 1938 inom den mantalsskrivna befolkningen, uppdelad i församlingar.

Församlingar m. m.	Antal invånare (vid mtskr. för 1938)	Antal döda	Döda pro mille
Gamlestaden	37,304	255	6,8
Karl Johan	48,647	354	7,3
Örgryte	35,879	282	7,9
Johanneberg	20,995	168	8,0
Lundby	25,567	204	8,0
Masthugget	11,875	104	8,8
Annedal	15,557	141	9,1
Oskar Fredrik	24,460	232	9,5
Domkyrko	10,736	110	10,2
Vasa	16,282	167	10,3
Christine och Tyska*)	10,014	105	10,5
Haga	9,802	129	13,2
Arbets-, försörjningsinrättningar o. d.	1,466	158	107,8
Summa	268,584	2,409	9,0

*) Invånarna i Tyska församlingen äro fördelade på de församlingar, inom vilka de mantalsskrivits.

Tab. 10. Dödsfall och dödstal i Göteborg månadsvis åren 1934—1938.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December
Dödsfall (här kyrkoskrivna, som dött inom eller, i kronisk sjukdom, utom staden samt främlingar, döda i staden i akut sjukdom) ..... {	228	171	215	205	240	161	153	201	178	232	196	217
1934	10,4	7,7	9,5	9,5	11,0	7,2	6,7	8,9	7,9	10,6	8,9	9,9
1935	10,2	11,8	9,2	10,9	10,7	9,8	9,6	6,9	7,4	10,6	8,1	9,9
1936	10,2	9,3	9,5	12,3	8,9	8,3	10,0	7,4	8,9	7,2	7,7	11,3
1937	9,5	11,1	11,3	9,9	8,9	9,4	7,2	7,0	9,2	8,1	7,8	12,8
1938	9,5	8,2	11,1	8,5	8,7	11,7	9,1	8,7	6,4	7,0	9,3	8,9
Dödstal (uträknade för inom staden döda pr 1,000 kyrkoskrivna personer) ..... {	9,2	9,6	10,1	10,2	9,6	9,3	8,5	7,8	8,0	8,7	8,4	10,6
Medeldödstal 1934—1938	9,2	9,6	10,1	10,2	9,6	9,3	8,5	7,8	8,0	8,7	8,4	10,6
Absoluta o. relativa tal	2,397	171	215	205	240	161	153	201	178	232	196	217
	2,555	258	205	243	235	215	224	162	165	236	172	218
	2,502	204	213	274	201	193	230	167	203	161	172	255
	2,602	217	257	224	216	224	180	173	210	185	178	288
	2,528	193	258	198	201	279	220	208	157	165	218	209

Tab. 11. Obligatoriskt anmälda smittosamma sjukdomar i Göteborg månadsvis år 1938.

	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	S:a
Skarlakansfeber	76	71	106	157	157	106	37	39	108	160	234	184	1,435
Difteri	7	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	7
Tyfoid	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	1
Paratyfoid	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Rödsot	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Akut barnförslämning, med förslämning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2
Akut barnförslämning, utan förslämning	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Epidemisk hjärnfeber.....	—	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	1	5
Undulantfeber	—	—	1	—	—	1	1	—	1	—	—	1	5
Weils sjukdom	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
Infektiös ikterus	14	12	20	13	8	8	15	7	18	22	17	7	161
Summa	98	84	127	171	165	115	54	46	132	185	252	195	1,624

Tab. 12. Vissa smittosamma sjukdomar i Göteborg åren 1929—1938.

(Observera: fall av *mässling*, *kikhosta*, *influenza* och *påssjuka* ha anmälts endast av distriktsläkarna).

	1929		1930		1931		1932		1933		1934		1935		1936		1937		1938	
	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda	Insjuknade	Döda
Skarlakansfeber	175	3	211	1	204	—	540	2	517	2	423	1	201	—	328	—	338	4	1,435	5
Difteri	201	14	349	11	389	10	208	5	251	11	160	14	114	4	84	3	7	—	7	—
Tyfoid	12	—	9	2	5	—	14	1	6	1	3	1	4	1	5	—	10	2	1	—
Paratyfoid	91	3	20	2	16	2	5	—	18	—	4	—	6	—	6	—	47	1	4	—
Rödsot	—	—	1	1	2	1	1	—	204	—	59	—	2	—	6	—	9	—	1	—
Akut barnförlamning	7	1	9	1	13	2	23	6	4	—	223	31	1	—	44	6	4	—	3	1
Epidemisk hjärn- feber	4	3	8	8	4	—	5	—	5	4	5	3	4	4	2	—	3	4	5	5
Sömnsjuka	6	—	3	1	5	3	8	6	5	6	2	1	4	3	1	—	—	—	—	1
Undulantfeber	4	—	—	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—
Malaria	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Weils sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Infektiös ikterus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mässling	5	—	171	1	520	6	35	—	7	—	4	—	1,327	13	117	1	8	—	3	—
Kikhosta	215	8	278	5	130	6	444	9	243	10	43	1	79	4	455	3	261	1	87	—
Epidemisk influensa	2,936	55	2,029	18	3,588	70	2,557	21	3,927	46	1,693	20	3,378	36	3,722	59	3,729	73	2,208	12
Påssjuka	64	—	273	—	22	—	7	—	19	—	28	—	550	—	23	—	31	—	8	—

Tab. 13. Antalet dödsfall i Göteborg åren 1929—1938 i smittosamma sjukdomar ävensom inom vissa viktigare sjukdomsgrupper.

	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Skarlakansfeber	3	1	—	2	2	1	—	—	4	5
Difteri	14	11	10	5	11	14	4	3	—	—
Tyfoid	—	2	—	1	1	1	1	—	2	—
Paratyfoid	3	2	2	—	—	—	—	—	1	—
Rödsot	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—
Akut barnförslämning	1	1	2	6	—	31	—	6	—	1
Epidemisk hjärnfeber	3	8	—	6	4	3	4	—	4	5
Sömnsluka	—	1	3	6	6	1	3	—	—	1
Mässling	—	1	6	—	—	—	13	1	—	—
Kikhosta	8	5	6	9	10	1	4	3	—	—
Epidemisk influensa	55	18	70	21	46	20	36	59	73	12
Varfeber	29	52	28	39	34	39	20	31	27	36
Barnsängsfeber	2	5	4	6	—	2	4	1	1	3
Lungtuberkulos	268	304	310	232	250	247	231	209	174	200
Annan tuberkulos	50	47	51	43	47	38	24	37	39	40
Cirkulationsorganens sjukdomar	579	635	639	606	599	641	698	659	700	675
Svulster	350	388	361	388	381	358	401	417	408	386
Ålderdomssjukdomar	221	205	250	209	172	165	202	164	175	143
Andningsorganens sjukdomar (utom tuberkulos)	167	178	174	194	182	185	169	172	210	207
Nervsystemets och sinnesorganens sjukdomar	165	150	169	196	193	192	227	205	250	229
Matsmältningsorganens sjukdomar	123	138	119	112	115	145	129	123	143	144
Urinorganens sjukdomar	128	115	109	113	107	107	110	108	114	131

Tab. 14. Uppgift från 12 distriktsläkare ang. av dem

	Januari
<i>Varicellæ</i>	16
<i>Morbilli</i>	—
<i>Pertussis</i>	18
<i>Parotitis epidemica</i>	—
<i>Influenza epidemica</i>	293
<i>Pyoseptichæmia</i>	—
<i>Septichæmia puerperalis</i>	1
<i>Tuberculosis pulmonum</i>	6
<i>Tuberculosis aliorum organorum</i>	3
<i>Angina tonsillaris</i>	162
<i>Tracheo-bronchitis acuta</i>	291
<i>Pneumonia et bronchopneumonia acuta</i>	21
<i>Pleuritis. Empyema pleuræ</i>	2
<i>Entero-colitis acuta infectiosa</i>	56
<i>Polyarthriti rheumatica acuta</i>	13
<i>Erythema nodosum</i>	9
<i>Erysipelas</i>	4
<i>Scabies</i>	5
<i>Delirium tremens</i>	—
<i>Intoxicatio acuta</i>	—
<i>Alii morbi</i>	301
Summa	1,201

månadsvis iakttagna sjukdomsfall i Göteborg år 1938.

Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December	S:a
6	14	7	3	5	1	1	2	4	9	7	75
—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	3
14	11	4	7	8	6	4	1	7	5	2	87
—	4	1	1	—	—	—	—	1	1	—	8
266	313	173	154	138	88	87	110	128	230	228	2,208
1	2	—	—	1	1	1	—	—	—	—	6
—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	3
2	8	3	8	11	3	8	2	8	4	2	65
1	—	—	2	3	1	3	—	—	2	1	16
138	168	147	133	134	83	118	143	148	181	134	1,689
308	330	269	262	207	146	128	172	174	345	291	2,923
24	28	27	37	15	17	10	8	12	24	20	243
4	11	4	3	5	8	9	4	7	7	4	68
58	52	25	33	36	40	92	61	48	60	51	612
7	8	11	8	18	9	7	9	8	18	14	130
2	6	2	1	4	1	7	1	2	1	3	39
5	6	3	3	4	3	3	1	—	3	3	38
1	3	—	4	1	2	2	2	3	1	1	25
—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	3
—	2	2	—	1	—	—	2	—	1	2	10
323	400	291	299	297	233	237	276	313	422	269	3,661
1,160	1,366	970	958	892	643	718	795	863	1,314	1,032	11,912

Tab. 15. Dödsfall i Göteborg år 1938 med fördelning efter döds-

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
A. Nati Vivi.										
I. Vitia primæ conformationis. Morbi neonatorum.										
0001. Vitia primæ conformationis.....	6	10	—	—	—	—	—	—	—	—
0100. Debilitas congenita	23	16	—	—	—	—	—	—	—	—
0200. Partus præmaturus.....	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
0300. Aliæ causæ mortis neonatorum	8	18	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	38	45	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Morbi senectutis.										
0500. Marasmus senilis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0600. Gangræna senilis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Morbi infectionis.										
1090. Scarlatina	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—
1120. Influenza cum ægrotatione pulmonis.....	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1121. Influenza sine ægrotatione pulmonis.....	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—
1150. Gastro-enteritis acuta infectiosa	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—
1200. Febris rheumatica	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
1210. Erysipelas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1220. Septichæmia, Pyoseptichæmia	1	1	—	1	—	1	2	3	1	—
1230. Poliomyelitis anterior acuta.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1240. Encephalitis epidemica.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1250. Meningitis cerebrospinalis epidemica	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—
1300. Tetanus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1400. Tuberculosis pulmonis, laryngis	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1
1410. » meningum, cerebri	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1
1420. » intestini, peritonei	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
1430. » urogenitalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1440. » ossium, articularum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1450. » miliaris.....	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—
1470. » aliorum organorum	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
1500. Lymphogranulomatosis maligna	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
1521. Syphilis acquisita	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	4	3	4	2	3	4	9	4	6	4

orsak, ålder och kön (samma omfattning som i tabell 10.)

Levnadsålder														Summa				
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år		Man- køn	Kvinn- køn	Båda
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	10	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	16	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	18	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	45	83	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	9	23	31	69	41	93	134
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	2	2	2	5	4	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	11	25	33	71	46	97	143
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	5
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	3	—	2	—	1	1	9	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	8	11
—	1	—	1	—	2	1	—	2	—	—	—	—	2	—	3	—	3	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	20	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
5	4	23	31	20	29	15	12	13	10	10	14	6	3	—	2	93	107	200
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	10
—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
1	1	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	13
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	3	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	5
8	10	31	41	22	34	22	18	21	16	16	21	9	11	1	5	156	173	329

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
IV. Morbi systematis hæmopoëtici et sanguinis et diatheses hæmorrhagicæ.										
2000. Anæmia perniciosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2010. Leuchæmia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2050. Alii morbi sanguinis	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Morbi nutritionis et secretionis internæ.										
2360. Diabetes mellitus	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
2390. Morbus Basedowii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2410. Morbus Addisonii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2460. Alii morbi nutritionis et secretionis internæ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
VI. Morbi systematis nervosi. Morbi mentis. Morbi organorum sensoriorum.										
2600. Hæmorrhagia cerebri. Hæmorrhagia meningum	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—
2610. Abscessus cerebri. Meningitis purulenta.....	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—
2620. Tabes dorsalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2630. Epilepsia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2660. Alii morbi systematis nervosi	1	—	1	1	—	2	—	1	1	—
2700. Dementia paralytica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2750. Alii morbi mentis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2800. Otitis	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
2810. Alii morbi organorum sensoriorum	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Summa	11	3	1	1	—	3	—	2	2	—
VII. Morbi organorum circulationis.										
3000. Pericarditis	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
3010. Thrombo-endocarditis acuta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3020. Endocarditis chronica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3030. Myocarditis chronica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3040. Arteriosclerosis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3041. Aneurysma aortæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3042. Alia aneurysmata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3050. Thrombosis. Embolia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3070. Alii morbi organorum circulationis.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—

Levnadsålder														Summa				
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år	Man- køn	Kvinn- køn	Båda	
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.				kv.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	—	1	4	1	5
—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	2	—	—	—	—	1	1	4	5
—	—	—	1	—	1	—	—	2	—	1	1	1	—	—	1	5	4	9
—	—	—	1	—	1	—	1	3	1	2	3	4	—	—	2	10	9	19
—	1	1	—	—	—	1	—	3	—	4	6	5	4	1	2	16	13	29
—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	3
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	2	2	4
—	1	1	—	1	1	1	1	3	1	5	7	5	6	1	2	18	19	37
—	1	—	—	—	1	2	3	5	7	14	10	10	23	5	12	44	59	103
—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	5	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
—	1	—	1	—	1	3	4	9	4	9	7	15	27	6	6	45	55	100
—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1	—	—	—	—	2	2	4
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	3
—	—	—	—	1	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	3	3	6
—	2	—	1	1	5	6	8	19	13	25	19	25	52	11	19	101	128	229
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	2	—	2	4	5	6	12	4	11	9	5	10	—	4	37	37	74
—	—	—	2	1	2	1	4	12	6	17	19	21	27	5	16	57	76	133
—	—	—	—	—	—	3	1	11	4	46	23	85	82	52	76	197	186	383
—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	7	—	7
—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
—	—	—	4	1	—	2	2	8	5	5	8	6	5	2	1	24	25	49
—	—	1	—	—	3	1	4	3	2	—	2	3	—	1	—	13	8	21
—	—	3	7	7	7	17	14	48	22	85	59	120	127	59	98	340	335	675

Levnadsålder													Summa						
15-20 år		20-30 år		30-40 år		40-50 år		50-60 år		60-70 år		70-80 år		över 80 år	Man- køn	Kvinn- køn	Båda		
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.						
													2				2		
												2	1	3		8	9		
							2	2	3	3	2	4	6	16	7	7	63		
			4	3	8	6	10	3	8	3	12	10	7	5	2	11	113		
			1						1								3		
									2	1							3		
																	1		
					1												4		
						1			1			1					5		
							1				1		2				3		
			2					1									4		
																3			
		7	3	9	8	12	7	14	8	15	17	16	24	9	25	108	99	207	
			1		2		3		4	1	3		1		1	1		17	
					2		5		2	1	1	1		1				13	
				1						1								2	
	1		6	1	2	1	4		2	1	2	1	1		1			23	
								1		1	2		1		1	2		8	
			1						1	1			1		1	1		8	
																		2	
				1			1		1	2	2	6	1	1			7	19	
					2		2		2	1		1	2		3		1	14	
												2	1	4	3	1	3	16	
				1			1					4			1			7	
														1				3	
			1															3	
				1		1				1	2	2		2				12	
1	1	8	5	11	4	18	3	14	7	23	8	10	11	5	10	93	51	144	
																	1	1	
	1			2	2	2	15	2	15	11	15	9	7	7	4	10	59	43	102
					1							1					1	1	2
								3	1	5	2	3	2	1		1	6	13	19
				1					2	1		1					3	4	7
				3	2	3	15	5	18	17	18	13	9	8	4	12	69	62	131
									1										
										1							2		2
										4			16		8		28		28
													1				1		1
	1		1				1											3	3
	1		1				1	1		5		17		8		31	3	34	

levnadsålder													Summa					
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år		Man- køn	Kvinn- køn	Båda
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	3	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	3	4
—	—	—	—	1	1	7	1	11	5	18	14	20	17	4	6	61	44	105
—	—	—	—	—	—	—	4	3	2	11	6	4	3	2	1	20	16	36
—	—	—	1	—	2	—	6	—	14	—	6	—	2	—	2	—	33	33
—	—	—	—	—	4	—	4	1	16	—	4	—	5	—	2	1	35	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	1	3
—	—	—	—	—	1	5	3	14	5	25	8	18	13	10	5	72	35	107
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	1	1	—	—	2	5	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	2	—	—	3	7	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	—	2
1	—	1	—	2	1	5	6	3	3	4	4	2	5	2	1	21	20	41
1	1	2	1	3	9	18	25	35	48	61	48	47	49	18	18	186	200	386
—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2

Tab. 15. Fortsättning.

Dödsorsaker	De avlidnas									
	0—6 mån.		6—12 mån.		1—5 år		5—10 år		10—15 år	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
XVII. Mors violenta, non naturalis. <i>Casus mortiferi.</i>										
8500. Submersio	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
8510. Suffocatio	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8520. Combustio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8550. Ictus electricus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8560. Ictus fulminis	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
8570. Contusio. Laceratio. Vulnus contusum. Fractura	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—
8600. Intoxicatio acuta: B. Lysgas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F. Narkotiska ämnen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	2	—	—	—	2	1	1	—	2	—
<i>Suicidium.</i>										
8700. Submersio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8710. Strangulatio	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8720. Contusio. Laceratio. Vulnus contusum. Fractura	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8730. Vulnus punctum, incisum, scissum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8740. » sclopetarium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8750. Veneficium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8790. Alii modi suicidii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Homicidium.</i>										
8810. Homicidium non neonatus	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
XVIII. Causa mortis non indicata vel male definita.										
9000. Mors subita	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B. Mortui ante vel intra partum.										
9310. Asphyxia intrauterina vel intra partum	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	<u>67</u>	<u>55</u>	<u>13</u>	<u>4</u>	<u>16</u>	<u>12</u>	<u>14</u>	<u>9</u>	<u>12</u>	<u>4</u>
	122		17		28		23		16	

Levnadsålder														Summa				
15—20 år		20—30 år		30—40 år		40—50 år		50—60 år		60—70 år		70—80 år		över 80 år		Man- kön	Kvinn- kön	Båda
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.			
—	—	—	—	—	—	5	—	1	—	1	—	—	—	—	—	8	1	9
—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	5	—	5
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	5	1	6
1	—	4	—	5	—	4	1	7	—	1	2	1	5	3	1	29	9	38
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
2	—	6	—	8	—	9	2	11	—	3	2	2	5	3	2	51	12	63
—	—	—	—	1	—	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	5	2	7
—	—	—	—	2	—	4	—	1	—	1	—	—	—	—	—	9	—	9
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	2	1	1	1	—	1	2	—	—	—	—	1	—	—	5	4	9
—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
—	—	3	1	4	1	7	3	6	1	3	—	1	1	—	—	24	7	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	16	61	67	69	78	125	90	195	134	263	198	277	320	152	264	1,277	1,251	2,528
29	—	128	—	147	—	215	—	329	—	461	—	597	—	416	—	—	—	—

Tab. 16. Dödsfall i Göteborg år 1938 med fördelning efter sjukdo

Dödsorsaker	Januari			Februari			Mars			April			Maj			Juni			Juli	
	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.
Vitia primæ conformationis. Morbi neonatorum	4	3	7	2	2	4	3	2	5	3	4	7	6	6	12	5	5	10	3	4
Morbi senectutis	9	8	17	3	10	13	3	10	13	2	10	12	5	8	13	2	14	16	5	5
» infectionis	9	17	26	12	15	27	12	17	29	18	10	28	16	8	24	26	21	47	16	11
» systematis hæmopoëtici et sanguinis et diatheses hæmorrhagica	1	—	1	—	1	1	—	4	4	1	—	1	1	—	1	2	2	4	1	2
» nutritionis et secretionis internæ	1	1	2	—	2	2	1	1	2	—	—	—	2	2	4	4	3	7	1	1
» systematis nervosi. Morbi mentis.																				
Morbi organorum sensoriorum	7	7	14	13	3	16	9	11	20	2	18	20	10	9	19	13	14	27	11	10
» organorum circulationis	24	42	66	31	24	55	37	46	83	21	22	43	23	27	50	31	26	57	39	23
» » respirationis	9	13	22	8	9	17	17	10	27	9	16	25	12	6	18	15	10	25	7	8
» » digestionis	12	5	17	7	7	14	9	9	18	4	2	6	5	3	8	13	6	19	11	4
» » uropoëticorum	5	4	9	2	6	8	8	6	14	2	7	9	6	6	12	9	5	14	5	5
» » genitalium	4	—	4	4	1	5	2	1	3	1	—	1	2	1	3	3	—	3	3	—
» gravidarum et puerperarum	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	3	3	—	—	—	—	1	1	—	1
» ossium et articulorum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» systematis cutanei et subcutanei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tumores	15	18	33	16	10	26	16	15	31	14	18	32	18	11	29	18	20	38	11	17
Intoxicaciones chronicæ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
Mors violenta, non naturalis:																				
Casus mortiferi	1	3	4	2	1	3	3	1	4	4	1	5	4	1	5	7	1	8	7	1
Suicidium	—	—	—	1	1	2	4	—	4	3	2	5	2	1	3	2	—	2	2	—
Homicidium	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Causa mortis non indic. vel male definita	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mortui ante vel intra partum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	101	121	222	101	92	193	124	134	258	85	113	198	112	89	201	151	128	279	122	91

pper, månader och kvartal (samma omfattning som i tabell 10).

Augusti		September			Oktober			November			December			Kvartal												Summa			
														1:sta			2:dra			3:dje			4:de						
kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	m.	kv.	S:a	
5	7	2	2	4	3	3	6	2	4	6	3	5	8	9	7	16	14	15	29	7	11	18	8	12	20	38	45	83	
9	16	4	2	6	1	4	5	2	12	14	3	5	8	15	28	43	9	32	41	16	16	32	6	21	27	46	97	143	
16	24	10	18	28	12	9	21	11	12	23	6	19	25	33	49	82	60	39	99	34	45	79	29	40	69	156	173	329	
—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	—	1	1	5	6	4	2	6	2	2	4	3	—	3	10	9	19	
2	2	4	3	7	2	1	3	—	1	1	3	2	5	2	4	6	6	5	11	5	6	11	5	4	9	18	19	37	
11	16	5	10	15	9	8	17	8	10	18	9	17	26	29	21	50	25	41	66	21	31	52	26	35	61	101	128	229	
19	51	19	13	32	24	21	45	33	32	65	26	34	60	92	112	204	75	75	150	90	61	151	83	87	170	340	335	675	
6	11	4	3	7	6	7	13	5	7	12	11	4	15	34	32	66	36	32	68	16	17	33	22	18	40	108	99	207	
3	12	8	1	9	2	4	6	7	5	12	6	2	8	28	21	49	22	11	33	28	8	36	15	11	26	93	51	144	
7	11	6	8	14	8	4	12	8	3	11	6	1	7	15	16	31	17	18	35	15	20	35	22	8	30	69	62	131	
—	2	1	—	1	3	—	3	4	—	4	2	—	2	10	2	12	6	1	7	6	—	6	9	—	9	31	3	34	
1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	4	4	—	2	2	—	1	1	—	8	8	
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	2	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	1	1	2	
28	46	17	12	29	10	14	24	19	22	41	14	15	29	47	43	90	50	49	99	46	57	103	43	51	94	186	200	386	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	2	—	2
—	8	3	—	3	4	2	6	—	1	1	8	—	8	6	5	11	15	3	18	18	1	19	12	3	15	51	12	63	
—	—	—	1	1	4	—	4	3	2	5	3	—	3	5	1	6	7	3	10	2	1	3	10	2	12	24	7	31	
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	
—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	
07	208	83	74	157	88	77	165	106	112	218	103	106	209	326	347	673	348	330	678	306	279	585	297	295	592	1,277	1,251	2,528	

Tab. 17. Av bostadsinspektionen omhändertagna osunda bostäder åren 1934—1938.

Olägenhetens natur	Antal behandlade lägenheter					Resultatet av bostadsinspektionens verksamhet 1938				Ärendet					
	Antal behandlade lägenheter					Summa behandl. lägenheter				överlämnat till annan myndigh.					
	Nyttillkomna					Kvar från 1937				kvar till följande år					
	Miss-förhållandena					ej avhjälppta				avfört					
	1934	1935	1936	1937	1938	Summa behandl. lägenheter				definitivt					
Fukt, alla slag	110	174	112	97	188	6	144	143	1	100	43	1	143	1	—
Otiltr. isolering eller bristfällig bostadsbeskaffenhet	86	147	85	73	92	5	97	96	1	96	1	1	96	1	—
Bristande skötsel	9	14	7	6	21	1	22	22	—	—	22	—	22	—	—
Nybyggnadsfukt	4	5	9	9	21	—	21	21	—	—	21	—	21	—	—
Hussvamp	11	8	11	9	4	—	4	4	—	—	4	—	4	—	—
Bristande dager	78	147	165	87	113	1	114	81	—	88	81	—	81	32	1
Bristfälliga eldstäder och röckanaler	83	138	80	62	62	2	64	61	—	—	61	—	61	1	2
Otillräcklig leverans av centralvärme	1	2	4	8	5	—	5	5	—	—	5	—	5	—	—
Bristfälliga ventilationsanordningar	419	788	538	656	1187	103	1290	1243	—	47	1243	—	47	1243	4
Bristfälliga avloppsledningar	92	110	45	103	28	2	30	80	—	—	30	—	30	—	—
Bristfälliga gas- och vattenledningar	16	43	24	17	—	1	1	1	—	—	1	—	1	—	—
Bristfälliga eller otillräckliga avträden	25	43	341	297	192	25	217	213	—	4	213	—	4	213	4
Bofällighet	121	78	84	117	107	3	110	106	—	4	106	—	4	106	2
Bristande underhåll	250	444	312	466	390	59	449	444	—	5	444	—	5	444	5
Ohyra och råttor	84	110	163	153	136	2	138	138	—	—	132	6	138	—	—
Osnygghet	47	62	53	47	71	3	74	73	—	1	40	33	1	73	—
Stank eller osund luft inom lägenheten	6	3	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overbefolkning	17	15	17	19	25	1	26	22	—	4	17	5	4	22	3
Bostadsutrymmen olämpliga för familjer	100	104	109	122	119	—	119	106	—	13	106	—	13	106	12
Olägenheter från omgivningen	60	111	98	147	160	6	166	156	3	7	126	33	7	159	1
Kyla	—	—	—	11	1	—	1	1	—	—	1	—	—	1	—
Hetta	—	2	5	1	4	1	5	5	—	—	5	—	—	5	—
Buller	27	39	42	39	55	2	57	50	2	6	38	14	5	52	1
Os och inrykning	12	28	11	28	20	1	21	20	—	1	20	—	1	20	—
Stank och osund luft	21	42	35	68	80	2	82	80	1	1	62	19	1	81	1
Olagligt använda utrymmen	153	224	206	162	144	16	160	131	—	29	131	—	29	131	13
Bostad i källare och å vind	43	65	93	36	50	1	51	41	—	10	41	—	10	41	1
Mörka utrymmen	21	28	21	21	24	5	29	24	—	—	24	—	—	24	1
Andra olagliga utrymmen	89	131	92	105	70	10	80	66	—	14	66	—	14	66	11
Andra slag av missförhållanden	111	222	179	141	150	11	161	159	—	2	155	4	2	159	2
Förfrågningar	125	140	222	197	118	—	118	—	—	—	—	—	—	118	—
Klagomålet obefogat	68	53	89	107	63	—	63	—	—	—	—	—	—	63	—
Summa	1966	3011	2832	3007	3208	241	3449	3112	3	153	2991	124	153	3296	68

EPIDEMISJUKHUSET.

Å sjukhuset ha under år 1938 vårdats 2,299 patienter, av vilka 2,183 intagits under året.

De vårdade sjukdomarna framgå av följande tabell:

	Kvarliggande från		Intagna under		Summa vårdade		Avförda år 1938				Kvarliggande till	
	1937		1938		1938		friska		döda		1939	
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.
Typhus	—	2	2	—	2	2	2	1	—	—	—	1
Paratyphus	—	1	3	6	3	7	3	6	—	1	—	—
Scarlatina	41	50	752	771	793	821	691	703	3	2	99	116
Diphtheria	—	1	1	6	1	7	1	7	—	—	—	—
Meningitis cerebr. epid.	—	1	4	2	4	3	—	2	4	1	—	—
Poliomyelitis anter. acuta..	—	—	2	3	2	3	1	2	1	1	—	—
Dysenteria	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—
Febris undulans	—	—	2	—	2	—	2	—	—	—	—	—
Morbus Weillii	1	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Alii morbi	5	14	252	374	257	388	245	375	7	7	5	6
Summa	47	69	1,019	1,164	1,066	1,233	947	1,098	15	12	104	123

Frånräknas till 1939 kvarliggande patienter erhållas följ. mortalitetsiffror:

för samtliga sjukdomar	2,072	vårdade,	27	döda
» typhus	3	»	—	»
» paratyphus	10	»	1	»
» scarlatina.....	1,399	»	5	»
» diphtheria	8	»	—	»
» meningitis cerebr. epid.	7	»	5	»
» poliomyelitis anter. ac.	5	»	2	»
» dysenteria	2	»	—	»
» febris undulans	2	»	—	»
» morbus Weillii	2	»	—	»
» alii morbi	634	»	14	»

Å sjukhuset ha följande viktigare operationer utförts:

Sjukdom	Antal patienter	Operation	Utgång	
			God	Dålig
Otit. med. ac. c. mast. ac.	32	Uppmejsling av proc. mastoid	31	1
» » » » » » »	2	» » » » »		
		+ frilägn. av sin. sigmoid ...	2	—
Mastoiditis. op.	22	Sekundärsutur	22	—
Empyema pleuræ	2	Revbensresektion	1	1
Appendicit. ac.	1	Appendectomi	1	—

Uppgifter rörande å sjukhuset intagna sjukdomsfall jämte inträffade dödsfall.

	S j u k d o m	Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.
	<i>IV. Infektionssjukdomar och andra parasitära sjukdomar.</i>				
21	Septichæmia, Pyoseptichæmia. Abscessus. Phlegmone	6	4	5	2
22	Erysipelas	1	5	—	—
23	Scarlatina (<i>samtliga fall</i>)	752	771	3	2
	» med otitis med. pur.	76	79	—	—
	» » lymfadenit. colli	163	145	—	—
	» » cardit. ac.	15	11	—	—
	» » nephrit. ac.	14	14	—	—
	» » recidiv	20	21	—	—
24	Diphtheria	1	6	—	—
25	Morbilli	1	1	—	—
26	Rubeola	4	3	—	—
27	Parotitis epidemica	6	7	—	—
28	Pertussis	9	2	—	—
29	Influenza epidemica	13	18	—	1
31	Varicellæ	6	—	—	—
33	Typhus abdominalis	2	—	—	—
34	Paratyphus	3	9	—	1
36	Paradysenteri	1	2	—	—
39	Poliomyelitis anter. acuta et Polioencephalitis acuta	2	3	2	1
42	Tuberculosis (<i>samtliga fall</i>)	3	5	—	—
	» pulmonum. Tuberculosis laryngis	3	5	—	—
46	Gonorrhæa (<i>samtliga fall</i>)	1	—	—	—
	Urethritis gonorrhœica acuta	1	—	—	—
57	Mononucleosis infectios.	—	5	—	—
	Morbus Weilii	1	—	—	—
	Febris undulans	3	1	—	—
	<i>V. Blodbildande organens samt blodets sjukdomar.</i>				
66	Angina agranulocytotica	—	2	—	2
	<i>VI. Ämnesomsättningssjukdomar.</i>				
68	Diabetes mellitus	1	1	—	—
	<i>VIII. Nervsystemets sjukdomar.</i>				
80	Meningitis cerebri. Meningitis cerebro-spinalis	4	2	4	2
83	Encephalitis. Abscessus cerebri et cerebelli	3	2	—	—
	<i>X. Cirkulationsorganens sjukdomar.</i>				
113	Endocarditis chronica. Vitium organicum cordis	—	1	—	—
	<i>XI. Andningsorganens sjukdomar.</i>				
	Sinuitis	2	7	—	—
128	Tracheitis acuta. Bronchitis acuta	7	3	—	—
134	Pneumonia crouposa acuta	23	17	—	—

	S j u k d o m	Intagna		Döda	
		m.	kv.	m.	kv.
140	Pleuritis. Empyema pleuræ	3	1	—	—
	Pseudocroup	6	2	1	—
	<i>XII. Matsmältningsorganens sjukdomar.</i>				
143	Stomatitis. Noma	—	1	—	—
144	Tonsillitis acuta. Angina tonsillaris. Pharyngitis acuta	52	116	—	—
145	Peritonsillitis acuta	7	25	—	—
149	Angina Vincenti	2	1	—	—
158	Entero-colitis chronica	6	15	—	—
159	Appendicitis	1	—	—	—
163	Hepatitis acuta. Abscessus hepatis	2	2	—	—
	<i>XIII. Njurarnas och urinvägarnas sjukdomar.</i>				
173	Nephritis degenerativa et inflammatoria acuta	—	2	—	—
180	Cystitis	—	5	—	—
	<i>XV. Muskelnas, ledgångarnas samt bensystemets sjukdomar.</i>				
206	Polyarthrites rheumatica acuta	1	2	—	—
	<i>XVI. Hudens sjukdomar.</i>				
217	Erythema multiforme et nodosum	—	2	—	—
228	Impetigo	6	4	—	—
	Exanthema male definit.	13	12	—	—
	<i>XVII. Öronsjukdomar.</i>				
243	Otitis media purulenta (Scarlatinaotiter ej medräknade)	8	10	—	—
	<i>XX. Andra sjukdomar.</i>				
326	Serumexanthem	—	1	—	—
	Övriga obs-patienter	2	9	—	—
	Övriga sjukdomar	—	2	—	1

Inkomster för Göteborgs epidemisjukhus år 1938.

	Kronor	i %
Patientavgifter	7,924:12	1,70
Anslag av kommun	374,609:30	80,70
Anslag av staten	68,184:—	14,69
Hyror	13,508:46	2,91
	<hr/>	
Summa	464,225:88	100,00

Utgifter för Göteborgs epidemisjukhus år 1938.

	Kronor	i %	Kostnad pr underhålls- dag öre
Avlöningar (i stat upptagna) vikariatsersätt- ningar, pensioner och pensionsavgifter ..	253,358:65	54,58	444,00
Läkemedel	2,357:16	0,51	4,13
Förbandsartiklar	3,997:14	0,86	7,00
Mineralvatten, vin, is, näringspreparat o. dyl.	273:42	0,06	0,48
Instrument och apparater jämte hithörande förbrukningsartiklar	8,348:91	1,80	14,63
Kläder, sängkläder och andra inventarier samt arbetsmaterial	13,408:68	2,89	23,50
Kosthåll	87,242:14	18,79	152,89
Värme och lyse jämte liknande förbruknings- artiklar	40,100:92	8,64	70,28
Tvätt, renhållning (inre och å gård), vatten samt liknande förbrukningsartiklar	7,284:57	1,57	12,77
Förbrukningsartiklar inom ekonomien, ej å andra titlar förda	978:67	0,21	1,72
Fastigheters (inkl. gårds, parks och vägars) underhåll, reparationer	11,863:58	2,55	20,79
Ny-, till- och ombyggnader	27,119:28	5,84	—
Diverse utgifter	7,892:76	1,70	13,83
	<hr/>		
Summa	464,225:88	100,00	766,02

Antalet avgiftsfria epidemitransporter har under året uppgått till 1,623.

DISPENSÄRCENTRALENS SJUKHUS.

Omsättning, underhållsdagar.

Antal patienter												Underhållsdagar för samtliga vårdade	Medeltal vårdade per dag	Högsta	Lägsta				
samtliga under året intagna				härav för första gången vårdade				utskrivna (frånsett avl.)						avlidna				antalet någon dag under året vårdade	
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år				vuxna		barn under 15 år			
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.			m.	kv.	g.	fl.		
23	30	—	—	10	9	—	—	24	19	—	—	5	9	—	—	7,767	21,2	29	17

Vårdtid (dagar) för de under året

utskrivna (utom avlidna)										avlidna													
längsta				kortaste				medel-				längsta				kortaste				medel-			
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år	
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.
432	333	—	—	2	3	—	—	112	106	—	—	396	582	—	—	44	7	—	—	202	181	—	—

Ålder vid intagandet för samtliga under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	m.	kv.	s:a		m.	kv.	s:a
15—20 år.....	1	3	4	40—45 år.....	2	2	4
20—25 ».....	5	4	9	45—50 ».....	3	2	5
25—30 ».....	4	6	10	50—60 ».....	2	4	6
30—35 ».....	4	5	9	60—70 ».....	4	—	4
35—40 ».....	4	2	6				
				Summa	29	28	57

Under året utskrivna patienters sjukdomar under sjukhusvistelsen.

Sjukdom	I. Lungtuberkulos med eller utan komplikation				II. Tuberkulos med annan lokalisation				III. Utan tydliga symtom av tuberkulos			
	vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år	
	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.
a) Antal patienter.....	26	25	—	—	—	1	—	—	3	2	—	—
b) Sjukdomsfall:												
Tbc. pulmonum	26	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» laryngis	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» lymphoglandularum	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» intestini	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Abscessus et fistula ad anum	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Amyloidosis	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bronchitis. ac.	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Bronchopneumonia ac.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Gastritis chron.	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Hemiparesis spastica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Laryngitis subacuta	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nephritis chron.	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Nephrosis	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Neurosis	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Otitis chron.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pleuritis exsud.	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» sicca	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stomatit. ac.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Surditas	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Thrombosis arter. coronar. ...	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—

Dödsorsaker hos under året avlidna.

Sjukdom	Vuxna		Barn under 15 år	
	m.	kv.	g.	fl.
Tuberculosis pulmonum.....	5	8	—	—
Thrombosis arter. coronar. ...	—	1	—	—

Behandlingens resultat för under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	Antal utskrivna (inkl. avlidna)		Behandlingsresultat																	
			förbättrade				oförändrade				försämrade				avlidna					
	vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år					
	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.				
a) Lungtuberkulos med eller utan komplikationer	26	25	—	—	19	12	—	—	2	4	—	—	—	1	—	—	5	8	—	—
b) Tuberkulos med annan lokalisation	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Utförda operationer.

Sjukdom	Antal fall	Operation	Antal	Anmärkning
Tbc. pulm.	10	Nyanläggning av pneumothorax artif.	10	I 2 av fallen pn.-th. bilat.
» »	18	Insuffl. in pn.-th. artif.	168	
» »	2	Försök till anläggning av pn.-th. artif.	2	
» »	2	Thorascopi + adherensavbränning	3	
Exsudat vid pneumothorax artif.	1	Thoracocentes	1	
Pleuritis exsud.	2	•	4	
Abscessus tbc.	1	Punktion	2	
Hidroadenitis ac.	1	Incision	1	

SOMMARSANATORIET Å SANDARNE,

öppet 9 juni—4 september 1938.

Omsättning, underhållsdagar.

Antal patienter												Underhållsdagar för samtliga vårdade	Medeltal vårdade pr dag	Högsta	Lägsta				
samtliga under året intagna				härav för första gången vårdade				utskrivna (frånsett avl.)						avlidna				antalet någon dag under året vårdade	
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år				vuxna		barn under 15 år			
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.				
56	65	—	—	—	—	—	—	56	65	—	—	—	—	—	—	7,539	86,7	100	25

Vårdtid (dagar) för de under året

utskrivna (utom avlidna)												avlidna											
längsta				kortaste				medel-				längsta				kortaste				medel-			
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år	
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.
87	87	—	—	1	5	—	—	60	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Ålder vid intagandet för samtliga under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	m.	kv.	s:a		m.	kv.	s:a
15—20 år.....	4	7	11	40—45 år.....	11	5	16
20—25 ».....	2	4	6	45—50 ».....	3	6	9
25—30 ».....	7	7	14	50—60 ».....	5	13	18
30—35 ».....	7	7	14	60—70 ».....	11	10	21
35—40 ».....	3	6	9	över 70 ».....	3	—	3
	Summa				56	65	121

Under året utskrivna patienters sjukdomar under sjukhusvistelsen.

Sjukdom	I. Lungtuberkulos med eller utan komplikation			
	vuxna		barn under 15 år	
	m	kv.	g.	fl.
a) <i>Antal patienter</i>	56	65	—	—
b) <i>Sjukdomsfall:</i>				
Tbc. pulmonum.....	56	65	—	—

BARNSANATORIET RÄVLANDA.

Omsättning, underhållsdagar.

Antal patienter												Underhållsdagar för samtliga vårdade	Medeltal vårdade pr dag	Högsta	Lägsta				
samtliga under året intagna				härav för första gången vårdade				utskrivna (frånsett avl.)						avlidna				antalet någon dag under året vårdade	
vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år				vuxna		barn under 15 år			
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.				
9	9	59	54	6	6	37	38	4	6	53	71	—	1	2	—	31,343	86	120	66

Vårdtid (dagar) för de under året

utskrivna (utom avlidna)												avlidna											
längsta				kortaste				medel-				längsta				kortaste				medel-			
vuxna		barn		vuxna		barn		vuxna		barn		vuxna		barn		vuxna		barn		vuxna		barn	
m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.
176	331	618	2233	69	115	15	15	96	207	198	209	—	64	57	—	—	64	15	—	—	64	36	—

Ålder vid intagandet för samtliga under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	m.	kv.	s:a
1—5 år	8	8	16
5—10 »	10	24	34
10—15 »	22	28	50
15—20 »	4	4	8
Summa	44	64	108

Under året utskrivna patienters sjukdomar under sjukhusvistelsen.

Sjukdom	I. Lungtuberkulos med eller utan komplikation				II. Tuberkulos med annan lokalisation				III. Utan tydliga symtom av tuberkulos			
	vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år	
	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.
a) <i>Antal patienter</i>	6	5	11	15	1	4	26	40	1	—	14	14
b) <i>Sjukdomsfall:</i>												
Tbc. pulmonum	6	5	11	15	—	—	—	—	—	—	—	—
» cerebri. Mening. tbc.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
» lymphoglandularum	1	—	8	8	1	1	25	40	—	—	—	—
» peritonei	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tbc. organ. aliorum	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav: Tbc. miliaris	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pleurit. exs.	—	—	3	2	—	—	1	1	—	—	—	—
Otit media tbc.	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Spondylit tbc.	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tuberculosis invet. s. sanat.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	12
Tuberculosis suspecta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Conjunctivit phlyctænul.	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bronchitis acuta	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
Asthma bronchiale	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Empyema pleuræ	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Pneumothorax artific.	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
» e. exs.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Hæmoptysis	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vitium org. cordis	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Angina tonsillaris	—	—	3	5	—	—	10	5	1	—	—	1
Otitis media acuta	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	1
» » chron.	—	—	—	1	—	—	2	2	—	—	1	—
Enteritis acuta	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—
Nephritis acuta	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—
Polyarthrit. rheum. ac.	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Varicellæ	—	—	2	1	—	—	1	5	—	—	—	—
Rubeola	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Psoriasis	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Commotio cerebri	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fractura ossium	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Anæmia sec.	—	—	7	5	—	—	2	6	—	—	—	—
Influenta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Polyposis nasi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Pneumonia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Erythema nodosum	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—

Dödsorsaker hos under året avlidna.

Tuberculosis pulmonum	1 kv.
„ cerebri	1 g.
„ peritonei	1 g.

Behandlingens resultat för under året utskrivna patienter med tuberkulos.

	Antal utskrivna (inkl. avlidna)		Behandlingsresultat																	
			förbättrade				oförändrade				försämrade				avlidna					
	vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år		vuxna		barn under 15 år					
	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.	m.	kv.	g.	fl.				
a) Lungtuberkulos med eller utan komplik....	6	5	11	15	4	3	8	12	1	1	2	3	1	—	1	—	—	1	—	—
b) Tuberkulos med annan lokalisation	1	4	26	40	1	4	23	40	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—

Utförda operationer.

Sjukdom	Antal fall	Operation	Antal	Anmärkning
Tbc. pulm. præcip unil. ...	3	Anl. av pneumothorax.....	3	Misslyckats.
„ „ „ „	2	Försök till anläggning av pneumoth.	2	
Pneumothorax artific.	6	Pneumothorax behandl. ...	72	
Tbc. pulm. præcip unil. ...	1	Thoracoplastik i 2 seancer	1*	
„ „ „ „	1	Thoracoscopi + caustik ...	1*	
Fractura ossium	1	Gipsning	1	
Abscess tbc colli	1	Incision	1	
Pleurit exsudat.	4	Thoracocentes	4	
Empyema pleuræ	1	»	1	
Otit. media acuta	1	Paracentes	1	

* Utfört på Renströmska Sjukhuset, Göteborg.

Inkomster för Barnsanatoriet Rävlanda år 1938.

	Kronor	i %
Patientavgifter	48,491 : 50	32,4
Anslag av kommun	98,000 : —	65,5
Räntor	1,431 : 43	1,0
Arrendeavgifter	450 : —	0,3
Vägar, park och trädgård	377 : 17	0,2
Skogen	242 : 50	0,2
Årsavgifter	685 : —	0,4
	<hr/>	
Summa	149,677 : 60	100,0

Utgifter för Barnsanatoriet Rävlanda år 1938.

	Kronor	i %	Kostnad pr underhålls- dag öre
Inventarier och deras underhåll: avskrivs ..	4,747 : 09		
Kost	37,255 : 03	24,2	118,9
Avlöningar, vikariatersättningar, extra biträ- deshjälp m. m.	69,736 : 37	45,4	222,4
Läkemedel, in- och utvärtes	1,498 : 79	1,0	4,8
Förbandsartiklar	288 : 82	0,2	1,0
Instrument, apparater och hithörande för- brukningsartiklar	1,537 : 83	1,0	4,9
Kläder, sängkläder, sybehör m. m.	881 : 85	0,6	2,9
Elektrisk ström och elektriska förbruknings- artiklar	2,315 : 44	1,5	7,3
Bränsle	13,634 : 29	8,9	43,5
Bad, tvätt, renhållning och hithörande för- brukningsartiklar	2,577 : 34	1,7	8,2
Skriv- och tryckningskostnader, böcker m. m.	887 : 06	0,6	2,9
Skolan	53 : 04	0,1	0,2
Transport och resekostnader	1,172 : 65	0,8	3,7
Fastigheternas underhåll	7,722 : 74	5,0	24,6
Ny- och ombyggnader	6,494 : 30	4,2	20,7
Förbrukningsartiklar, ej å andra titlar förda	2,051 : 84	1,3	6,5
Skatter och försäkringsavgifter	2,339 : 35	1,5	7,4
Sjukvårdskostnader för personalen	229 : 50	0,1	0,7
Telefon	891 : 28	0,6	2,9
Allmänna omkostnader	2,073 : 40	1,3	6,6
	<hr/>		
Summa	158,388 : 01	100,0	490,1

U t d r a g

ur hälsovårdsnämndens räkenskaper för år 1938.

Ingående balans.

An	<i>Skattestatens avräkning:</i>		
	reservationer från föregående år	1,717: 40	
	<i>Låne- och fondstatens avräkning:</i>		
	reservationer från föregående år	153,000: —	
	<i>Fondmedel</i>	11,133: 84	
	<i>Importkontrollen</i>	5,820: 55	
	<i>Diverse skulder</i>	8,545: 04	25,499: 43
	<i>Kapitalbehållning</i>	2,276,690: —	
		<u>Kronor</u>	<u>2,456,906: 83</u>
Per	<i>Kassa</i>	839: 13	
	<i>Bank</i>	5,001: 32	
	<i>Göteborgs stad:</i>		
	redovisningsfordran	139,383: 41	
	<i>Diverse fordringar</i>	34,992: 97	
	<i>Fastigheter</i>	2,088,900: —	
	<i>Inventarier</i>	34,790: —	
	<i>Fondkapital</i>	153,000: —	2,276,690: —
		<u>Kronor</u>	<u>2,456,906: 83</u>

Göteborgs stad.

An	<i>Ingående balans:</i>		
	redovisningsfordran	139,383: 41	
	<i>Kassa:</i>		
	insättningar i stadskassan	78,439: 05	
	<i>Skattestatens avräkning:</i>		
	verkliga utgifter enligt stat	1,461,492: —	
	kapitalutgifter enligt stat	7,000: —	1,468,492: —
	<i>Överskott och underskott:</i>		
	underskott för år 1938	54,402: 63	
	<i>Utgående balans:</i>		
	uppburet förskott å 1939 års anslag ..	106,924: 21	
	avgår för 1938 års underskott	54,402: 63	52,521: 58
		<u>Kronor</u>	<u>1,793,238: 67</u>

Per <i>Kassa</i> :			
uttagningar ur stadskassan	1,417,940	:	67
<i>Skattestatens avräkning</i> :			
verkliga inkomster enligt stat	218,898	:	—
kapitalinkomster enligt stat	3,400	:	—
<i>Utgående balans</i> :			
fordran å lånemedel	153,000	:	—
			<u>Kronor 1,793,238 : 67</u>

Skattestatens avräkning.

An <i>Verkliga utgifter och inkomster</i> :			
nettoutgifter	1,295,204	:	03
<i>Skattestatens kapitalutgifter och kapital-</i> <i>inkomster</i> :			
kapitalutgifter	7,000	:	—
			1,302,204 : 03
<i>Göteborgs stad</i> :			
verkliga inkomster enligt stat	218,898	:	—
kapitalinkomster enligt stat	3,400	:	—
<i>Utgående balans</i> :			
reservationer till följande år	4,600	:	—
			<u>Kronor 1,529,102 : 03</u>

Per <i>Ingående balans</i> :			
reservationer från föregående år	1,717	:	40
<i>Kapitalbehållning</i> :			
kapitalinkomster enligt bok	4,490	:	—
<i>Göteborgs stad</i> :			
verkliga utgifter enligt stat	1,461,492	:	—
kapitalutgifter enligt stat	7,000	:	—
			1,468,492 : —
<i>Överskott och underskott</i>	54,402	:	63
			<u>Kronor 1,529,102 : 03</u>

Kapitalbehållning.

An <i>Skattestatens avräkning</i> :			
kapitalinkomster enligt bok	4,490	:	—
<i>Utgående balans</i>	2,279,200	:	—
			<u>Kronor 2,283,690 : —</u>
Per <i>Ingående balans</i>	2,276,690	:	—
<i>Inventarier</i> :			
värdeökning	7,000	:	—
			<u>Kronor 2,283,690 : —</u>

Skattestatens kapitalutgifter och kapitalinkomster.

An	<i>Inventarier:</i>		
	minskade värden	4,490:—	
	<i>Verkliga utgifter och inkomster:</i>		
	kapitalutgifter	7,000:—	
		<u>Kronor</u>	<u>11,490:—</u>

Per	<i>Verkliga utgifter och inkomster:</i>		
	årets inkomster	4,490:—	
	<i>Skattestatens avräkning:</i>		
	kapitalutgifter	7,000:—	
		<u>Kronor</u>	<u>11,490:—</u>

Låne- och fondstatens avräkning.

An	<i>Utgående balans:</i>		
	reservation till följande år	<u>Kronor</u>	<u>153,000:—</u>

Per	<i>Ingående balans:</i>		
	reservation från föregående år	<u>Kronor</u>	<u>153,000:—</u>

Fondkapital.

An	<i>Ingående balans</i>	<u>Kronor</u>	<u>153,000:—</u>
----	------------------------------	---------------	------------------

Per	<i>Utgående balans</i>	<u>Kronor</u>	<u>153,000:—</u>
-----	------------------------------	---------------	------------------

Verkliga utgifter och inkomster.

An	<i>Diverse kreditorer:</i>		
	årets utgifter	1,584,998:64	
	<i>Skattestatens kapitalutgifter och kapitalinkomster:</i>		
	årets inkomster	4,490:—	
		<u>Kronor</u>	<u>1,589,488:64</u>

Per	<i>Diverse debitorer:</i>		
	årets inkomster	287,284:61	
	<i>Skattestatens avräkning:</i>		
	nettoutgifter	1,295,204:03	
	<i>Skattestatens kapitalutgifter och kapitalinkomster:</i>		
	kapitalutgifter	7,000:—	1,302,204:03
		<u>Kronor</u>	<u>1,589,488:64</u>

Överskott och underskott.

An	Skattestatens avräkning:		
	underskott för år 1938	Kronor	54,402: 63
Per	Göteborgs stad:		
	underskott för år 1938	Kronor	54,402: 63

Utgående balans.

An	Kassa		1,901: 08
	Bank		5,139: 44
	Göteborgs stad		153,000: —
	Diverse fordringar		76,874: 47
	Fastigheter	2,088,900: —	
	Inventarier	37,300: —	
	Fondkapital	153,000: —	2,279,200: —
			<u>Kronor 2,516,114: 99</u>
Per	Skattestatens avräkning:		
	reservation till följande år		4,600: —
	Låne- och fondstatens avräkning:		
	reservation till följande år		153,000: —
	Göteborgs stad		52,521: 58
	Fondmedel		11,133: 84
	Importkontrollen		6,502: 81
	Diverse skulder		9,156: 76
	Kapitalbehållning		2,279,200: —
			<u>Kronor 2,516,114: 99</u>

Jämförelse mellan stat och bok för år 1938
för 11. A. 1. Hälsovårdsnämnden och 11. B. Epidemisjukhuset.

	Reserva- tioner fr. föreg. år	För året enl. stat	För året enl. bok	Reserva- tioner till följ. år	Överskott + Underskott —
Verkliga utgifter.					
Hälsovårdsnämnden.					
1. <i>Byrån:</i>					
b) räntor	— —	11,700 —	11,700 —	— —	— —
c) avlöningar, arvoden o. d.	— —	148,503	146,527 67	— —	+ 1,975 33
d) pensioner och understöd..	— —	19,711	20,530 53	— —	— 819 53
f) hyror och arrenden.....	— —	6,500	7,805 —	— —	— 1,305 —
i) inventariers inköp och under- derhåll	— —	2,000	3,742 94	— —	— 1,742 94
j) belysning, bränsle, städt., tvätt, renhållning m. m....	— —	5,400	5,962 50	— —	— 562 50
k) skriv- och tryckningskost- nader, böcker o. d.	— —	7,000	7,211 99	— —	— 211 99
q) forselkostnader	— —	8,400	7,552 74	— —	+ 847 26
x) kostnader av flera slag ...	— —	17,520	20,573 08	— —	— 3,053 08
2. <i>Dispensärcentralen</i>	1,717 40	206,086 —	217,728 —	1,500 —	— 11,424 60
3. <i>Sommarsanatoriet å Sand- darne</i>	— —	21,030 —	17,441 33	— —	+ 3,588 67
4. <i>Karantäns- och desinfek- tionsanstalten i hamnen</i>	— —	13,013	16,153 42	— —	— 3,140 42
5. <i>Kontroll över födoämnen</i>	— —	65,626	67,362 10	— —	— 1,736 10
6. <i>Stadsdistriktsläkare</i>	— —	181,901	188,682 31	— —	— 6,781 31
7. <i>Barnmorskor</i>	— —	10,436	13,997 28	— —	— 3,561 28
8. <i>Kommunala sjuksköt- skor</i>	— —	44,979	44,062 80	— —	+ 916 20
9. <i>Könspolikliniker</i>	— —	25,794	28,064 84	— —	— 2,270 84
10. <i>Barnsanatoriet Rävlanda</i>	— —	98,500	98,000 —	— —	+ 500 —
11. <i>Ränta å fastigheters och inventariers bokf. värde</i>	— —	11,200	11,217 50	— —	— 17 50
12. <i>Avskrivning å inventarier</i>	— —	1,800	1,880 —	— —	— 80 —
	1,717 40	907,099 —	936,196 03	1,500 —	+ 7,827 46 — 36,707 09
Verkliga inkomster.					
d) bidrag till och ersättning för särskilda kostnader ...	— —	16,016 —	12,672 76	— —	— 3,343 24
statsbidrag	— —	8,000	16,253 75	— —	+ 8,253 75
e) avgift å handel o. sjöfart	— —	3,000	3,389 30	— —	+ 389 30
g) grundlegor, hyror o. arren.	— —	1,200	2,000 —	— —	+ 800 —
i) räntor.....	— —	11,700	11,700 —	— —	— —
j) inkomster av flera slag ...	— —	6,792	16,627 35	— —	+ 9,835 35
ersättn. för naturaförmåner	— —	13,390	10,810 82	— —	— 2,579 18
	— —	60,098 —	73,453 98	— —	— 5,922 42 + 19,278 40

	Reserva- tioner fr. föreg. år	För året enl. stat	För året enl. bok	Reserva- tioner till följ. år	Överskott + Underskott —
Kapitalinkomster.					
Skattestat:					
Hälsovårdsnämnden.					
avskrivning å inventarier	—	—	1,800	—	—
			1,880		+ 80
	—	—	61,898	—	—
			75,333		+ 19,358
			98		40
Sammandrag:					
					Verkliga utgifter .....
					— 28,879: 63
					Verkliga inkomster .....
					+ 13,435: 98
					Underskott
					15,443: 65
Verkliga utgifter.					
Epidemisjukhuset.					
c) avlöningar, arvoden o. d.	—	—	291,494	—	325,873
d) pensioner och understöd..	—	—	16,644	—	14,944
e) beklädnad och beväpning	—	—	100	—	8
g) underhåll av fastighet ...	—	—	22,000	—	37,512
h) andra underhållsarbeten...	—	—	1,000	—	1,070
i) inventariers inköp och un- derhåll	—	—	9,000	—	14,749
j) belysning, bränsle, städn., tvätt, renhållning m. m....	—	—	39,000	—	48,501
k) skriv- och tryckningskost- nader, böcker o. d.	—	—	2,000	—	2,896
n) kosthåll.....	—	—	56,200	—	87,537
p) läkarvård, bandage, me- dicin m. m.	—	—	8,600	—	6,332
q) forselkostnader	—	—	200	—	378
v) nybyggnader, ombyggnad- er m. m.....	—	—	3,500	—	400
w) onera och assurans av fast egendom	—	—	1,200	—	1,105
x) kostnader av flera slag ... ränta å fastigheters och inventariers bokf. värde... avskrivning å inventarier	—	—	7,010	—	7,404
			94,845		94,967
			1,600		2,610
	—	—	554,393	—	646,292
				3,100	
Kapitalutgifter	—	—	7,000	—	7,000
	—	—	561,393	—	653,292
				3,100	— 99,153
					+ 4,153
					96
Kapitalutgifter.					
Låne- och fondstat:					
Epidemisjukhuset:					
ny- och ombyggnad (observa- tionspaviljong och röntgen- avdelning)	153,000	—	—	153,000	—

	Reserva- tioner fr. föreg. år	För året enl. stat	För året enl. bok	Reserva- tioner till följ. år	Överskott + Underskott —
Verkliga inkomster.					
d) bidrag till och ersättning för särskilda kostnader... statsbidrag till driftkostn.	— —	14,000 —	6,590 95	— —	— 7,409 05
g) grundlegor, hyror och ar- renden ..... ersättn. för naturaförmåner	— —	50,000 —	106,272 —	— —	+ 56,272 —
	— —	14,320 —	13,508 46	— —	— 811 54
	— —	80,480 —	87,459 22	— —	+ 6,979 22
	— —	158,800 —	213,830 63	— —	— 8,220 59
					+ 63,251 22
Kapitalinkomster.					
Skattestat:					
Epidemisjukhuset.					
avskrivning å inventarier	— —	1,600 —	2,610 —	— —	+ 1,010 —
	— —	160,400 —	216,440 63	— —	+ 64,261 22
					— 8,220 59

Sammandrag:

Verkliga utgifter	—	94,999 : 61
Verkliga inkomster	+	56,040 : 63
<u>Underskott</u>		<u>38,958 : 98</u>

Sammandrag för hälsovårdsnämnden och epidemisjukhuset:

Verkliga utgifter	123,879 : 24
Verkliga inkomster	69,476 : 61
<u>Underskott</u>	<u>54,402 : 63</u>

6000172011

Göteborgs universitetsbibliotek

